



ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ –ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Αρχές Διοίκησης και Λειτουργίας ενός Παιδικού Σταθμού στη σύγχρονη Ελληνική

Πραγματικότητα: Διερεύνηση της περίπτωση του 4^{ου} Παιδικού Σταθμού Δήμου Πρέβεζας»

Μαρία Μάρκου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γαλανού Αικατερίνη

Επίκουρη Καθηγήτρια

Πρέβεζα, Ιούνιος, 2018



ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ –ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Αρχές Διοίκησης και Λειτουργίας ενός Παιδικού Σταθμού στη σύγχρονη Ελληνική
Πραγματικότητα: Διερεύνηση της περίπτωση του 4ου Παιδικού Σταθμού Δήμου
Πρέβεζας»

Μαρία Μάρκου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γαλανού Αικατερίνη
Επίκουρη Καθηγήτρια

Πρέβεζα, Ιούνιος , 2018

**Principles of the Administration and Operation of a
Nursery Station in Modern Greek Reality:
Investigation of the case of the 4th Kindergarten of
the Municipality of Preveza**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή
Πρέβεζα, Ιούλιος 2018

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Γαλανού Αικατερίνη

2. Μέλος επιτροπής
Κυπριωτέλης Ευστράτιος
Λέκτορας

3. Μέλος επιτροπής
Χαρίλαος Ναζάκης
Καθηγητής

Ο Διευθυντής του ΠΜΣ
Χαρίλαος Ναζάκης
Υπογραφή

© Μάρκου Μαρία, 2018.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Μάρκου Μαρία

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην επιβλέπουσα καθηγήτρια κα. Γαλανού Αικατερίνη, για την έμπειρη και συνεχή καθοδήγηση, την αμέριστη υποστήριξη, το χρόνο, τις ουσιώδεις συμβουλές καθώς και την αδιάκοπη συμπαράσταση και ενθάρρυνση που μου παρείχε όλο αυτό το διάστημα.

Μάρκου Μαρία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο ταχύτατα πλέον μεταβαλλόμενο περιβάλλον, οι δημόσιοι οργανισμοί είναι υποχρεωμένοι να πραγματοποιούν συχνές και ουσιαστικές αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν (στην αλυσίδα αξίας τους). Ειδικότερα, παρατηρείται έντονα ανάγκη αναδιοργάνωσης του δημόσιου τομέα ώστε να γίνει αποτελεσματικότερος και αποδοτικότερος εξυπηρετώντας καλύτερα τον σύγχρονο Έλληνα πολίτη. Κατ' επέκταση οι ανειλημμένες υποχρεώσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και ο σημαντικός ρόλος που αυτοί διαδραματίζουν στις ζωές των πολιτών, οδηγεί την πολιτεία στην καθιέρωση υποχρεωτικού επιχειρησιακού επανασχεδιασμού.

Με βάση τα πιο πάνω, στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να προτείνει και να προβάλλει επιτακτικά το αίτημα για αλλαγή και εκσυγχρονισμό των δημοτικών παιδικών σταθμών για ουσιαστική επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών της εκπαιδευτικής τους διαδικασίας. Νέες θεωρίες και μοντέλα διατυπώνονται που συμπεριλαμβάνουν τους γονείς σαν εταίρους στις προσχολικές μονάδες και τονίζουν πως οι αλληλεπιδράσεις, και οι αλληλοδράσεις μεταξύ παιδικών σταθμών και οικογένειας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μορφωτική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και στη συνέχεια ολοκληρωμένων πολιτών.

Στην Ελλάδα το υπάρχον θεωρητικό και θεσμικό πλαίσιο δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς ώστε να διευκολύνεται η επικοινωνία μεταξύ τέτοιων δημοτικών προσχολικών μονάδων και της οικογένειας. Επιπλέον, οι έρευνες που αφορούν την επικοινωνία και συνεργασία της οικογένειας με τις εκπαιδευτικές σχολικές μονάδες είναι πολύ περιορισμένες.

Λέξεις κλειδιά: Τοπική αυτοδιοίκηση, Εκπαιδευτικό σύστημα, Προσχολική εκπαίδευση, Παιδικοί σταθμοί.

ABSTRACT

In the rapidly changing environment, public bodies are required to make frequent and meaningful changes in how they work (in their value chain). In particular, there is a strong need to reorganize the public sector to make it more effective and efficient, serving better the modern Greek citizen. Consequently, the commitments of local authorities and the important role they play in the lives of citizens lead the state to introduce mandatory operational redesign.

Based on the above, the aim of this diploma thesis is to propose and urge the request for change and modernization of municipal kindergartens and for effective communication and cooperation between the parties involved in their educational process. New theories and models are formulated that include parents as pre-school partners and emphasize that interactions between teachers and families play an important role in the educational and psychosocial development of children and in the future as integrated citizens.

In Greece, the existing theoretical and institutional framework has not been sufficiently developed to facilitate communication between such pre-primary school units and the family. In addition, research on family communication and collaboration with educational schools is very limited.

Keywords: Local Government, Educational System, Early Childhood Education, Nurseries.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	12
ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 12	
1.1 Ιστορική αναδρομή στην Ελλάδα	12
1.2 Ιστορική αναδρομή στην Ευρώπη	15
1.3 Η εξέλιξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην σύγχρονη Ελλάδα	18
1.4 Βασικές μορφές τοπικής αυτοδιοίκησης	19
1.4.1 Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	19
.....	19
1.4.2 Δήμοι- Κοινότητες	20
1.5 Άλλες μορφές οργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	23
2.1 Παιδί και περιβάλλον σχολείου	23
2.2 Η σημασία του υλικού χώρου και η συμμετοχή του στην ανάπτυξη και τη μάθηση του παιδιού	28
2.3 Ο χώρος και η παιδαγωγική του υπόσταση	33
2.4 Οι παράμετροι του χώρου και η σημασία τους	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	39
ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	39
3.1 Η προσωπική θεωρία του εκπαιδευτικού	39
3.2 Μέθοδοι εφαρμογής των σύγχρονων θεωριών μάθησης στην προσχολική εκπαίδευση 43	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	46
ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	46
4.1 Τι είναι «Παιδικός Σταθμός»	46
4.2 Ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη του θεσμού της προσχολικής αγωγής	47
4.3 Παιδικοί σταθμοί στην Ευρώπη	51
4.3.1 Γαλλία	51
4.3.2 Ιταλία	52
4.3.3 Γερμανία	52
4.4 Λόγοι δημιουργίας των Παιδικών σταθμών	53
4.5 Ο ρόλος των παιδικών σταθμών	54
4.6 Το θεσμικό πλαίσιο των παιδικών σταθμών	56

<u>4.7 Γενικές αρχές σχεδιασμού και οργάνωσης του χώρου των παιδικών σταθμών με βάση τις επίσημες προδιαγραφές</u>	59
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5</u>	66
<u>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ</u>	66
<u>5.1 Ο παιδικός σταθμός σήμερα</u>	67
<u>5.2 Οι εσωτερικοί χώροι του παιδικού σταθμού</u>	67
<u>5.3 Η διακόσμηση του χώρου</u>	71
<u>5.4 Το υλικό του παιδικού σταθμού</u>	72
<u>5.5 Εξοπλισμός για ανάπτυξη συμβολικού παιχνιδιού</u>	74
<u>5.6 Εξοπλισμός «προσωπικού χώρου»</u>	74
<u>5.7 Οι γωνιές του παιδικού σταθμού - η οργάνωσή τους και ο ρόλος της παιδαγωγού</u>	75
<u>5.8 Οι εξωτερικοί χώροι του παιδικού σταθμού</u>	77
<u>5.9 Ο Ρόλος Της Παιδαγωγού Στην Οργάνωση Του παιδικού σταθμού</u>	79
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6</u>	82
<u>ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ - Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ 4Ο ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ ΔΗΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ</u>	82
<u>6.1 Γενικά στοιχεία</u>	82
.....	82
<u>6.2 Ερευνητικά ερωτήματα</u>	83
<u>6.2.1 Η εικόνα οργάνωσης και διοίκησης του παιδικού σταθμού με την έναρξη του</u>	84
<u>6.2.2 Βασικές διαδικασίες περιόδου</u>	85
<u>6.2.3 Μια τυπική ημέρα στο σχολείο</u>	88
<u>6.2.4 Βασικά στοιχεία λειτουργίας του 4ου παιδικού σταθμού δήμου Πρέβεζας</u>	91
<u>6.2.5 Η λήξη του διδακτικού έτους</u>	92
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7</u>	92
<u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</u>	92
<u>7.1 Η επόμενη γένια πολιτών</u>	92
<u>7.2 Βασικές παρατηρήσεις – προτάσεις</u>	95
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	96

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια τα φαινόμενα της Παγκοσμιοποίησης, της έξαρσης των τεχνολογιών πληροφορικής, η οικονομική κρίση, τα τεράστια κύματα μετανάστευσης, οι αυξημένες πιέσεις για ποιότητα και λογοδοσία δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστες τις εξελίξεις στην οργάνωση και διοίκηση των κοινωνικών οργανισμών. Η συνειδητοποίηση επίσης της σημασίας των πρώιμων χρόνων φέρνουν τον Παιδικό Σταθμό, ως δομή κοινωνικής προστασίας και θεσμό προσχολικής αγωγής, στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.

Η λήψη αποφάσεων είναι αναπόσπαστο κομμάτι της διοίκησης ως διαδικασία επιλογής μεταξύ εναλλακτικών τρόπων δράσης που αποβλέπει στη λύση προβλημάτων που έχουν σχέση με τους αντικειμενικούς σκοπούς ενός οργανισμού.

Ο Παιδικός Σταθμός, ως κοινωνικός οργανισμός, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά πρέπει να έχει και κατάλληλο σύστημα λήψης αποφάσεων. Έχει αποδειχθεί ότι ο συμμετοχικός τρόπος λήψης αποφάσεων συνδέεται άμεσα με τη δημοκρατική σχολική διοίκηση και την ποιότητα και αποτελεσματικότητα των μονάδων.

Οι αποφάσεις στους Παιδικούς Σταθμούς σήμερα λαμβάνονται από κρατικά όργανα, γεγονός που έρχεται σε αντίφαση με όσα έχουν θεσπιστεί σχετικά με την αποκέντρωση και τον εκδημοκρατισμό της Δημόσιας Διοίκησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- **Ιστορική αναδρομή στην Ελλάδα**

Πολλοί ιστορικοί, θεωρούν τον Κλεισθένη, έναν μεγάλο νομοθέτη της αρχαίας Ελλάδας, ως «πατέρα» της αυτοδιοίκησης. Ο λόγος είναι ότι ένα από τα έργα του είναι η διαίρεση της αθηναϊκής πολιτείας σε 100 δήμους, με καθέναν από αυτούς να έχει δική του διοικητική περιφέρεια, ονομασία και άμεσα εκλεγμένα από τους κατοίκους του, διοικητικά όργανα. Επίσης, δημιουργία του Κλεισθένη το 580 π.Χ. είναι οι Τριττύες, ένας θεσμός που αντιστοιχεί στις σημερινές νομαρχίες και υιοθετήθηκε όχι μόνο από το κράτος του Μ. Αλέξανδρου, αλλά και αργότερα από τη Ρωμαϊκή και Βυζαντινή μορφή διοίκησης.

Κατά την περίοδο της Οθωμανικής επικυριαρχίας στην Ελλάδα, η βασική μονάδα τοπικής διοίκησης ήταν η κοινότητα, στην οποία περιλαμβάνονταν έναν ή περισσότεροι οικισμοί και είχε την υποχρέωση να συλλέγει και να αποδίδει τους φόρους στην κεντρική διοίκηση. Την διοίκηση των κοινοτήτων είχαν οι εκλεγμένοι από το λαό δημογέροντες ή προεστοί. Οι εκάστοτε συνθήκες, έκαναν στο πέρασμα του χρόνου τις κοινότητες να ακολουθήσουν δύο κατευθύνσεις: άλλες εξελίχθηκαν σε φορείς διατήρησης της εθνικής συνείδησης και άλλες σε εμπόδια στην δημιουργία ελεύθερου ελληνικού κράτους, εξαιτίας του ανταγωνισμού που αναπτύχθηκε μεταξύ τους.

Μετά την απελευθέρωση στα χρόνια του Ι. Καποδίστρια, έγινε η διαίρεση της ελληνικής επικράτειας σε επαρχίες, υπό –επαρχίες και κοινότητες, τον διορισμό όμως των έπαρχων και των και των κοινοταρχών είχε η κεντρική διοίκηση. πραγματοποιήθηκε Το 1833

εκδόθηκε ο Νόμος «περί συστάσεως των δήμων», με βάση τον οποίο έγινε η διαίρεση της χώρας σε νομούς, επαρχίες και δήμους, ανάλογα με πληθυσμιακά και γεωγραφικά δεδομένα. Ο νόμος αυτός αποτελεί τον μακροβιότερο νόμο που ψηφίστηκε ποτέ για την αυτοδιοίκηση αφού ίσχυσε για ογδόντα ολόκληρα χρόνια .

Συμφώνα με τον πιο πάνω νόμο, οι νομάρχες υπάγονταν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου των Εσωτερικών και διορίζονταν από αυτό. Στους δήμους δόθηκαν αρκετές αρμοδιότητες, με κυριότερες: την στοιχειώδη εκπαίδευση (εξ ου και «δημοτικά» σχολεία), την αστυνόμευση και την στρατολόγηση. Ο δήμαρχος επιλεγόταν από το νομάρχη, από κατάλογο υποψηφίων που συνέτασσε το δημοτικό συμβούλιο, σε αντίθεση με τα δημοτικά συμβούλια που εκλέγονταν από τους δημότες. Το 1912 έγινε από τον Ελ. Βενιζέλο, μια προσπάθεια αναμόρφωσης της ελληνικής αυτοδιοίκησης, με την ψήφιση του νόμου 4ΝΖ/1912 περί «συστάσεως δήμων και κοινοτήτων». Ο νόμος αυτός εισήγαγε τις κοινότητες ως δεύτερο είδος πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και δημιούργησε περίπου 6000 πρωτοβάθμιους ΟΤΑ, οι οποίοι ήταν ως επί το πλείστον θνησιγενείς και λειτουργούσαν ως παραρτήματα της κρατικής γραφειοκρατίας. Στον νόμο υπήρχε πρόβλεψη για την δυνατότητα σύμπραξης δύο κοινοτήτων «προς θεραπεία κοινών τους τοπικών συμφερόντων»

Στο πρώτο Σύνταγμα του 1927, στο αρθρ. 107, αναφέρεται ότι «το Κράτος διαιρείται εις περιφέρειας, εντός των οποίων οι πολίτες διαχειρίζονται απευθείας τας τοπικάς υποθέσεις, αις ο νόμος θέλει ορίσει». Με τον τρόπο αυτό, η αυτοδιοίκηση ως θεσμός κατοχυρώνεται στον ανώτατο νόμο της χώρας. Με το Σύνταγμα του 1927 θεσπίστηκε η αυτοδιοίκηση δύο βαθμίδων κατ' ελάχιστον και ορίστηκε ως πρώτη βαθμίδα, η κοινότητα

Από τότε, έγινε διάφορες αναθεωρήσεις, με τις πιο πρόσφατες να θεσπίζουν το τεκμήριο της διοικητικής διαίρεσης της χώρας βάσει γεωοικονομικών, κοινωνικών και συγκοινωνιακών συνθηκών (αρθρ. 101, παρ. 2), με το οποίο οδηγήθηκε η χώρα στην διαίρεση της σε ενιαίες περιφέρειες, που ανήκουν σε μια από τις δεκατρείς περιφέρειες. Η διάκριση αυτή σε νομούς και περιφέρειες ωστόσο αναφέρεται στην αποκέντρωση α΄ και β΄ βαθμού και όχι στην τοπική αυτοδιοίκηση. Επίσης, το αρθρ. 102 του αναθεωρημένου Συντάγματος διασφαλίζει την αυτοτέλεια των ΟΤΑ και τον περιορισμό του κρατικού παρεμβατισμού

- **Ιστορική αναδρομή στην Ευρώπη**

Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν εκχωρήσει στις τοπικές αρχές κυρίαρχη δύναμη, θεωρώντας τις ως αυτοδιοικούμενες κοινότητες που έχουν το δικαίωμα να δρουν υπέρ των κοινοτήτων τους με μόνη εξαίρεση την περίπτωση της ρητής απαγόρευσης από το νόμο (σε αντίθεση με τη χώρα μας όπου έχουν το δικαίωμα να δρουν μόνο με όσα ορίζει ο νόμος). Η κοινότητα που εκπροσωπεί κάθε τοπική αρχή καθορίζει και την ταυτότητα της και όχι οι προσφερόμενες απ' αυτήν υπηρεσίες.

Η πολιτική προϊστορία του κάθε κράτους διαφοροποιεί τη συμβολή της υπό-εθνικής παραμέτρου στη δημόσια διοίκηση της Ευρώπης. Με τη λογική αυτή, η συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην διακυβέρνηση της χώρας είναι καθοριστικής σημασίας για τα κράτη που έχουν παράδοση στην τοπική αυτονομία, όπως τα Σκανδιναβικά, ενώ αντίθετα οι κεντρικοί μηχανισμοί περιορίζουν τις δράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης, για τα κράτη που λειτουργούν συγκεντρωτικά, όπως η Ιταλία η Γαλλία και η Ελλάδα.

Είναι φανερό ότι η διαδημοτικότητα είναι πολύ διαδεδομένη σε χώρες

όπως η Φινλανδία και η Σουηδία. Στην Φινλανδία, για παράδειγμα, υπάρχουν 444 δήμοι και 252 διαδημοτικές αρχές, ενώ το μέσο μέγεθος του δήμου είναι 11.700 κάτοικοι.

Στην Σουηδία επίσης, υπάρχουν 289 πρωτοβάθμιες δομές τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι) και 21 δευτεροβάθμιες και ο μέσος όρος κατοίκων ανά δήμο είναι 30.800. οι Σουηδικοί δήμοι έχουν ιδιαίτερα μεγάλη η οικονομική ανεξαρτησία, καθώς το 90% των εσόδων τους απορρέει απευθείας από την φορολογία, ενώ μόνο το 1% προέρχεται από κρατική ενίσχυση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να είναι μικρή η πολιτική εξάρτηση των δήμων από την κεντρική εξουσία, ενώ ποικίλλει η φορολογική πολιτική. Υπάρχει επίσης και διαφορετική χρηματοδότηση δραστηριοτήτων από δήμο σε δήμο

Η αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Γερμανία, ξεκίνησε το 1970, όταν δημιουργήθηκαν μεγάλες κομητείες και δήμοι και αποκεντρώθηκαν οι δημόσιες υπηρεσίες. Σήμερα, υπάρχουν 15 διοικητικές μονάδες (14 κομητείες και 1 μητροπολιτικό κέντρο) και 275 δήμοι. Η διοίκηση, τόσο των κομητειών, όσο και των δήμων γίνεται από αιρετούς αντιπρόσωπους και επιτροπές για τις διάφορες εργασίες, ενώ συλλέγουν φόρους και ορίζουν το ύψος τους, μέσα στα γενικά πλαίσια της φορολογικής πολιτικής

Η Γαλλία, από την άλλη πλευρά, έχει μια έντονη παρουσία του κέντρου. Υπάρχουν τρία αυτοδιοικητικά επίπεδα: 100 νόμοι (departments), 26 περιφέρειες (regions) και 36.683 δήμοι. Η κατανομή των καθηκόντων σε κάθε ΟΤΑ, είναι ανάλογη της γεωγραφικής του έκτασης .

Ο κάθε Ο Γαλλικός δήμος έχει μέσο πληθυσμό 1600 άτομα, ενώ αξιοσημείωτο είναι πως η Γαλλία κατέχει το 40% όλων των δήμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάθε επίπεδο της Γαλλικής αυτοδιοίκησης εκπροσωπείται από μία ένωση, ενώ υπάρχουν και μια σειρά ενώσεων που

έχουν εξειδίκευση στην εκπροσώπηση συγκεκριμένων ομάδων ΟΤΑ (για παράδειγμα Ένωση Μεγάλων πόλεων, Ένωση Αγροτικών δήμων κλπ).

Στην Γερμανία υπάρχει ομοσπονδιακή κρατική οργάνωση, στην οποία περιλαμβάνονται τα ομοσπονδιακά κρατίδια, οι περιοχές – επαρχίες και οι δήμοι. Υπάρχουν 16 ομόσπονδα κρατίδια, 116 πόλεις - επαρχίες, 323 επαρχίες - αγροτικές περιοχές και 12.196 δήμοι, με μέσο πληθυσμό μικρότερο των 6.690 κατοίκων. Πάνω από το 75% των κατοίκων ζει σε περιοχές με πληθυσμό κάτω των 5.000 κατοίκων, ενώ το 42% του συνολικού πληθυσμού ζει σε πόλεις μικρότερες των 20.000 κατοίκων.

Στην όμορη χώρα της Γερμανίας, την Αυστρία, υπάρχουν δύο επίπεδα αυτοδιοίκησης: εννέα ομόσπονδα κρατίδια και 2.536 δήμοι, από τους οποίους 15 πόλεις με ειδικό καθεστώς, 197 αστικοί δήμοι, 755 προάστια και 1290 χωριά. Οι αυστριακοί δήμοι, σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 90%, έχουν πληθυσμό μικρότερο των 5.000 κατοίκων και μόνο πέντε δήμοι έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο των 150.000 κατοίκων.

Στην Ιταλία, οι βαθμίδες αυτοδιοίκησης είναι τρεις: οι περιφέρειες οι επαρχίες και οι δήμοι. Υπάρχουν 20 περιφέρειες, 104 επαρχίες και 8.100 δήμοι, ενώ υπάρχουν ακόμα και δύο ανεξάρτητα κρατίδια, το Σαν Μαρίνο και το Βατικανό. Οι ιταλικοί δήμοι έχουν σχετικά μικρό μέγεθος, με μέσο όρο κατοίκων 7.270 και το 71% των ΟΤΑ έχουν πληθυσμό μικρότερο των 5.000 κατοίκων.

Τέλος, στην Πορτογαλία το σύνταγμα ορίζει δύο βαθμούς αυτοδιοίκησης: την πρωτοβάθμια και την περιφερειακή, με τη δεύτερη όμως να μην είναι ακόμα σε εφαρμογή. Επομένως, στην Πορτογαλία υπάρχουν μόνο 278 δήμοι, με πληθυσμό που κυμαίνεται ανάμεσα στους 10.000 και 50.000 κατοίκους και ο μέσος όρος κατοίκων είναι 34.380. Πρέπει να επισημανθεί εδώ, πως η πληθυσμιακή διασπορά των δήμων δεν είναι συμμετρική, με τους ανατολικότερους να είναι μικρότεροι, ενώ οι

παραθαλάσσιοι δήμοι παρουσιάζουν μεγάλες συγκεντρώσεις πληθυσμού.

Το συμπέρασμα λοιπόν που μπορεί να βγει από τα παραπάνω, είναι πως υπάρχουν πάμπολλες διαφοροποιήσεις στην ευρωπαϊκή τοπική αυτοδιοίκηση γεγονός που οφείλεται στις συνθήκες που ισχύουν ισχύσαν σε κάποια χρονική στιγμή στην κάθε χώρα. Άρα δεν υπάρχει κάποιο «μοντέλο» που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως το επικρατέστερο διότι η διαμόρφωση της τοπικής αυτοδιοίκησης σε κάθε κράτος απορρέει από τις συνθήκες που επικρατούν: τοπικές, ιστορικές, εθνικές, πολιτικές, και κοινωνικό - οικονομικές.

- **Η εξέλιξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην σύγχρονη Ελλάδα**

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, οι τελευταίες συνταγματικές αναθεωρήσεις, διαίρεσαν τη χώρα, βάσει γεωοικονομικών, κοινωνικών και συγκοινωνιακών συνθηκών, σε 13 περιφέρειες, οι οποίες κατόπιν υποδιαιρέθηκαν σε νομούς και σε δεύτερο επίπεδο σε δήμους και κοινότητες. Η ταξινόμηση αυτή στηρίζεται στην διαίρεση της χώρας με στόχο την αποκέντρωση της διοίκησης. Από την άλλη, η χώρα διαιρέθηκε με βάση την τοπική αυτοδιοίκηση, σε περιφέρειες, αυτές σε νομαρχίες (β' βαθμός αυτοδιοίκησης) και κατόπιν σε δήμους και κοινότητες (α' βαθμός αυτοδιοίκησης). Πρέπει να αναφερθεί εδώ πως οι δύο βαθμίδες αυτοδιοίκησης δεν τελούν σε ιεραρχική θέση, αλλά οι αρμοδιότητες τους είναι διακριτές, χωρίς να ασκείται εποπτεία από τη μια προς την άλλη πλευρά .

Τέλος, διαχωρίζεται από την τοπική αυτοδιοίκηση, η ειδική καθ' ύλην αυτοδιοίκηση. Ενώ στην πρώτη εμπεριέχεται το εδαφικό στοιχείο (περιοχή), αλλά και το αθροιστικό έμψυχο στοιχείο (δημότες), η ειδική καθ' ύλην αυτοδιοίκηση αποτελείται από ΝΠΔΔ, τα οποία ασκούν δημόσια διοίκηση επί ορισμένων μόνο καθ' ύλην αντικειμένων, που έχει

προβλεφθεί για αυτά από το Σύνταγμα ή τον ιδρυτικό τους νόμο/καταστατικό .

- **Βασικές μορφές τοπικής αυτοδιοίκησης**
- **Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση**

Κατά την παραπάνω έννοια, ο νομός δεν έχει νομική προσωπικότητα, ούτε είναι κάποιο πρόσωπο ή αρχή, αλλά απλά μια γεωγραφική περιοχή ή μια διοικητική μονάδα, που υπάγεται στο νομικό πρόσωπο του Κράτους.

Σήμερα η χώρα διαιρείται σε 51 νομούς συν το Άγιο Όρος, το οποίο διέπετε από αυτόνομο διοικητικό καθεστώς. Από την άλλη, στη νομαρχία περιλαμβάνεται το σύνολο των οργάνων του νομού και αποτελεί την τοπική αυτοδιοίκηση δευτέρου βαθμού που καθιερώθηκε συνταγματικά το 1927. Ο Ν.2218/94 «Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια κ.α διατάξεις», εισήγαγε τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις με σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των νομών. Οι νομαρχίες χωρίζονται σε απλές, όταν ταυτίζονται με το νομό και ενιαίες, όταν συμπεριλαμβάνουν περισσότερους νομούς ή νομαρχίες. Το αρθρ. 1 του Ν2240/94 όρισε την ύπαρξη τριών ενιαίων νομαρχιών: Αθηνών- Πειραιώς, Ροδόπης – Έβρου και Δράμας- Καβάλας- Ξάνθης .

- **Δήμοι- Κοινότητες**

Προαναφέρθηκε, πως στο Διάταγμα 27/12/1833, συστήθηκε ο δήμος ως ενιαίος τύπος ΟΤΑ πρώτου βαθμού. Συγκεκριμένα το πρώτο του άρθρο αναφέρει ότι «όλο το Βασίλειον της Ελλάδος θέλει διαιρεθεί σε δήμους, εκάστου δε δήμου θέλει προσδιορισθεί η περιοχή...». Επίσης, το αρθρ. 4, παρ.7 προσδιορίζει το ελάχιστο αριθμό κατοίκων για το σχηματισμό

δήμων και ορίζει πληθυσμιακά κριτήρια διαχωρισμού τους σε τρεις τάξεις. Με το Ν. ΔΝΖ/1912 έγινε εισαγωγή της κοινότητας ως διακριτή μορφή τοπικής αυτοδιοίκησης, με μικρότερο πληθυσμιακό μέγεθος, κάτι που οδήγησε στην ραγδαία αύξηση του αριθμού των ΟΤΑ και είχε ως επακόλουθο τη δυσλειτουργία και την αναποτελεσματικότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης .

Στα χρόνια που ακολούθησαν υπήρξαν πολλές διαφοροποιήσεις στη μορφή των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, με πιο αξιοσημείωτη την αναπροσαρμογή που προέκυψε με την εφαρμογή του Ν. 2539/97 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης» ή αλλιώς «Σχέδιο Ιωάννης Καποδίστριας». Η εφαρμογή του εν λόγω νόμου κατέργησε τους υφιστάμενους δήμους και κοινότητες και σύστησε νέους, που προέρχονταν από συνενώσεις ΟΤΑ. Στη θέση των 6.000 που υπήρχαν πριν, δημιουργηθήκαν συνολικά, 900 νέοι δήμοι και 133 κοινότητες, Σύμφωνα με το αρθρ.2, παρ.10 του σχεδίου, η εδαφική περιφέρεια του καταργούμενου ή προσαρτώμενου ΟΤΑ, αποτελεί υποδιαίρεση της εδαφικής περιφέρειας του νεοσυσταθέντος ΟΤΑ και ονομάζεται «δημοτικό ή κοινοτικό διαμέρισμα» ή σύμφωνα με το αρθρ. 4 του Ν. 3463/06 «τοπικό διαμέρισμα».

Το Σύνταγμα (αρθρ. 102, παρ. 1) και ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/2006, αρθρ.75), ορίζουν τη γενική αρμοδιότητα των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ: «οι δημότες και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας». Στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων αναφέρονται κάποιες ενδεικτικές «τοπικές υποθέσεις», χωρίς όμως να εξαντλείται το θέμα.

Έπειτα, η ανάγκη για πιο αποτελεσματική Τοπική Αυτοδιοίκηση οδήγησε στη σύλληψη του προγράμματος «Καλλικράτης», η εφαρμογή του οποίου επικαιροποιήθηκε με το Ν.3852/2010.Στα πλαίσια ενός σχεδίου Νέας Αρχιτεκτονικής της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης διοίκησης πραγματοποιείται με σταθερά βήματα μια ρηξικέλευθη μεταρρύθμιση σε ένα τόσο σημαντικό θεσμικό κομμάτι της οργανωτικής δομής των δήμων. Οι τελευταίοι ενισχύονται με τη συνένωσή τους και διεκπεραιώνουν περισσότερες υποθέσεις καθημερινής φύσεως με στόχο την άμεση παροχή υπηρεσιών ενώ αφήνουν στην Αποκεντρωμένη διοίκηση τον επιτελικό έλεγχο.

- **Άλλες μορφές οργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης**

Για την κάλυψη ιδιαιτέρων αναγκών υπάρχει η δυνατότητα ίδρυσης διάφορων οργανωτικών μονάδων, με ευρεία διοικητική αυτοτέλεια και θα έχουν την μορφή του Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Δ.Ι. ή ακόμα δημοτικών-κοινοτικών επιχειρήσεων/υπηρεσιών. Παραθέτονται πιο κάτω κάποιες ενδεικτικές κατηγορίες .

- Ν.Π.Δ.Δ. (π.χ. γυμναστήρια, φιλαρμονική, νεκροταφείο),
- Ιδρύματα (π.χ. νοσοκομεία, γηροκομεία, ορφανοτροφεία, βρεφοκομεία),
- Επιχειρήσεις.
- Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων,
- Σύνδεσμοι Δήμων και Κοινοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

- **Παιδί και περιβάλλον σχολείου**

Ο όρος *περιβάλλον* έχει την έννοια ενός συνόλου από φυσικούς, βιολογικούς ή κοινωνικούς παράγοντες, ικανούς να έχουν ένα άμεσο ή έμμεσο, βραχύχρονο ή μακρόχρονο αποτέλεσμα στους ζώντες οργανισμούς και στις ανθρώπινες δραστηριότητες. Στον όρο περιβάλλον περιλαμβάνεται επίσης, ο τρόπος που το αντιλαμβανόμαστε και έχουμε την εμπειρία του, ο τρόπος με τον οποίο το αλλάζουμε και το χρησιμοποιούμε για κάλυψη των αναγκών μας, και ακόμη, το πώς προσαρμόζουμε τη συμπεριφορά μας σε ένα οικοσύστημα με συνεχόμενες και διαρκείς αλλαγές. Επομένως θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν υπάρχουν καθολικοί ορισμοί ούτε οπερασιοναλιστικοί δείκτες του περιβάλλοντος και του ερεθισμού.

Οι Wohlwill και Kohn (1976) – οι οποίοι μελετούν το περιβάλλον όχι σαν ένα πλαίσιο που περιβάλλει το άτομο, αλλά ως μια πηγή από ποικίλα είδη ερεθισμάτων τα οποία επιδρούν σε αυτό-, υποστηρίζουν ότι η έννοια του περιβάλλοντος, όπως ακριβώς και η έννοια του ατόμου, αναφέρεται σε κάτι πολύ πλατύ που δεν μπορεί να προσδιοριστεί με σαφήνεια και παρ' όλη την πληθώρα των μελετών, προγραμμάτων και ερευνών γύρω από το θέμα άνθρωπος-περιβάλλον, είναι εμφανές ότι αυτά δεν επαρκούν. Θα ήταν προτιμότερο να αναφέρεται κανείς σε περιβάλλοντα και όχι στο περιβάλλον, τα οποία μάλιστα είναι ποικίλα, όπως ποικίλοι είναι και οι τρόποι ανάλυσης των ιδιοτήτων τους .

Εκτός από τους παράγοντες που προαναφέρθηκαν, οι προσωπικές αντιλήψεις και αξίες, οι επιθυμίες και τα ενδιαφέροντά του κάθε ατόμου από προηγούμενες εμπειρίες του, επηρεάζουν τον τρόπο που

προσλαμβάνει τα διάφορα μηνύματα του περιβάλλοντος .

Ο ρόλος του κάθε ατόμου απέναντι στο περιβάλλον προσδιορίζεται μέσα από τον τρόπο που το αντιλαμβάνεται και διαμορφώνει τη συμπεριφορά του ώστε να ανταποκρίνεται στο συγκεκριμένο περιβάλλον. Η συμβολική σημασία του περιβάλλοντος καθορίζει το τι έχει κάποιος από το συγκεκριμένο περιβάλλον και το πώς εκτιμά τον εαυτό του σε σχέση με αυτό. Η συμβολική σημασία του άμεσου περιβάλλοντος στο οποίο το άτομο περνά τον περισσότερο χρόνο αποτελεί συμβολική προέκταση του εαυτού του, παρέχοντας του ταυτόχρονα την αίσθηση της «ταυτότητας χώρου», μέσα από την οποία το άτομο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και προσδιορίζει την προσωπική του ταυτότητα .

Εξετάζοντας τον όρο «περιβάλλον» από παιδαγωγική άποψη, διαπιστώνεται ότι περιλαμβάνει την πολύπλοκη αλληλεπίδραση του φυσικού περιβάλλοντος με τα κοινωνικά και τα πολιτισμικά δεδομένα του περιγύρου όπου ζει και αναπτύσσεται το άτομο και θεωρείται ένας από τους παράγοντες που, σε συνεργασία με το αναπτυσσόμενο άτομο και τον παιδαγωγό, προσδιορίζουν την παιδαγωγική διαδικασία και τα αποτελέσματά της .

Το περιβάλλον, στη σύγχρονη παιδαγωγική, θεωρείται ως ένας από τους παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας και προβάλλεται ένα νέο μοντέλο μαθητή, αυτού που βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με τον περιβάλλον του και οικοδομεί τη γνώση μέσα από βιωματικές εμπειρίες.

Στις σύγχρονες θεωρίες της αλληλεπίδρασης τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία της διερεύνησης των σχέσεων ανάμεσα στα χαρακτηριστικά του ατόμου και τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος σαν ένα μέσο για τη μελέτη της συμπεριφοράς του ατόμου. Θεωρείται ότι το άτομο και το περιβάλλον αποτελούν ένα οργανικό σύνολο, συνδέονται μεταξύ τους μέσα από ένα σύστημα επιδράσεων και εξαρτήσεων και τονίζεται η

αμοιβαιότητα αυτής της σχέσης .

Την αλληλεπίδραση αυτή ορίζουν οι Overton και Reese (1973:79) ως «... την αμοιβαία δράση ανάμεσα στα επί μέρους στοιχεία ενός οργανισμού και του περιβάλλοντος ή και ανάμεσα στον οργανισμό και στο περιβάλλον». Το περιβάλλον, σύμφωνα με τους ερευνητές αυτούς, δεν αποτελεί τον παράγοντα που καθορίζει την τροποποίηση της συμπεριφοράς του ατόμου, αλλά το άτομο και το περιβάλλον βρίσκονται σε κατάσταση αμοιβαίας αλληλεπίδρασης μέσα από την οποία το ένα επηρεάζει και τροποποιεί το άλλο.

Η δραστηριοποίηση του παιδιού στο περιβάλλον, το οποίο αποτελείται από κάθε τι που περιβάλλει το άτομο γίνεται:

- στο υλικό περιβάλλον στο οποίο περιλαμβάνονται τα υλικά στοιχεία που βρίσκονται γύρω μας, ασχέτως αν είναι φυσικά ή τεχνητά
- στο κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο περιλαμβάνεται ένα σύνολο ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά .

Σε ορισμένες έρευνες που έχουν εμπνευστεί από το μοντέλο του Skinner «ερέθισμα - απάντηση» επιχειρείται ο συσχετισμός διάφορων διαστάσεων και χαρακτηριστικών του χώρου με τη νοητική και κοινωνική συμπεριφορά του παιδιού. Αντιθέτως, σε έρευνες που κάνουν χρήση του όρου «περιβάλλον» με τη σύνθετη μορφή του, υποστηρίζεται η αλληλεξάρτηση των επιμέρους συστατικών του, καθώς και η αλληλεπίδρασή τους με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του παιδιού. Η ιντεραξιοναλιστική αυτή προσέγγιση, παρότι είναι πολύπλοκη, δίνει τη δυνατότητα ανάδειξης στοιχείων του χώρου που μέσα σε συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες μπορούν να συμβάλλουν θετικά και εποικοδομητικά στις διαδικασίες ανάπτυξης του παιδιού.

Περιβαλλοντικοί ψυχολόγοι, όπως οι Gump, Weinstein, Συγκολλίτου,

που ασχολήθηκαν με αυτό το θέμα, έδωσαν βάση κυρίως σε συγκεκριμένες χωρικές μεταβλητές, όπως είναι η θέση του παιδιού μέσα στην τάξη, η διάταξη των επίπλων, η ιδιωτικότητα, ο συνωστισμός, η χωρική πυκνότητα, ο θόρυβος και η ακουστική, η θερμοκρασία και ο φωτισμός, ο ανοικτός / κλειστός χώρος. Σε μια άλλη κατηγορία ερευνών δόθηκε βάση στο συνολικό σχολικό περιβάλλον όπως λειτουργεί με την ιδιότητα του «πλαισίου συμπεριφοράς» (behavioral setting) στο επίπεδο της χρήσης του. Τέλος, άλλες μελέτες έμειναν μόνο στη θεωρητική διερεύνηση της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στα στάδια νοητικής ανάπτυξης του παιδιού και στις μορφές του κτισμένου χώρου .

Ο Piaget, υποστηρίζει πως η διαδικασία ανάπτυξης του ατόμου αποτελεί δομική λειτουργία που συνδέει το άτομο με το περιβάλλον. Θεωρεί σημαντική και τη νοητική αναπαράσταση, για τη διαδικασία της ανάπτυξης του παιδιού, ανάμεσα στους άλλους μηχανισμούς, και υποστηρίζει πως δημιουργείται σταδιακά με την αισθησιοκινητική πράξη μέσα σε συγκεκριμένο περιβάλλον έως τη συμβολική κωδικοποίηση και την αφηρημένη σκέψη. Το παιδί είναι ο ενεργός δημιουργός της γνώσης του για την πραγματικότητα, την οποία γνωρίζει μέσα από τις πράξεις του στον κόσμο που το περιβάλλει και η ανάπτυξη του γίνεται μέσα από μια διαδικασία «προσαρμογής» (adaptation) στο περιβάλλον.

Η πραγματοποίηση της προσαρμογής αυτής σε όλη την πορεία της αναπτυξιακής διαδικασίας, γίνεται χάρη στους μηχανισμούς της «αφομοίωσης» (assimilation), δηλαδή του μετασχηματισμού εμπειριών του περιβάλλοντος έτσι ώστε να ενσωματωθούν στα υπάρχοντα γνωστικά σχήματα (δομές), και της «συμμόρφωσης» (accommodation), δηλαδή της τροποποίησης των δομών που υπάρχουν για να μπορούν να προσαρμοσθούν στις νέες καταστάσεις.

Η προσχολική ηλικία η οποία συμπίπτει χρονικά με την πρώτη εξελικτική

περίοδο της διαδικασίας ανάπτυξης του παιδιού που αποκαλεί αισθησιοκινητική περίοδο, οι νοητικοί μηχανισμοί στα μικρά παιδιά διαμορφώνονται ουσιαστικά μέσω του χειρισμού των αντικειμένων. Η εννοιολογική νόηση στηρίζεται στην επαφή με τη συγκεκριμένη πραγματικότητα, χρειάζεται δηλαδή στήριξη από το φυσικό περιβάλλον. Ο Piaget υποστηρίζει, ότι με βάση αυτή τη σχέση ατόμου-περιβάλλοντος, το υποκείμενο πρέπει να έχει ενεργητική σχέση με τον περίγυρό του, να κάνει μετασχηματισμό των πραγμάτων και να αντιλαμβάνεται τη δομή των πράξεών του πάνω στα αντικείμενα. Για τα παιδιά στο νηπιαγωγείο η δυνατότητα φυσικού χειρισμού των αντικειμένων θεωρείται ότι αποτελεί τον ουσιαστικό παράγοντα για την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας και την επίτευξη των στόχων εκπαίδευσης και ανάπτυξης

Ο Vygotsky υποστηρίζει πως το παιδί αφομοιώνει το περιβάλλον το οποίο καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό και από το κοινωνικό πλαίσιο, δηλαδή από τον τρόπο που το παρουσιάζουν οι άλλοι άνθρωποι. Πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος των ατόμων που έχουν παρεμβολή στη διαδικασία με την οποία αναπτύσσεται η σχέση ατόμου-περιβάλλοντος. Έτσι η σχέση του ατόμου με το περιβάλλον δεν είναι μόνο άμεση, αλλά μπορεί να πραγματοποιηθεί και μέσω της μεσολάβησης του κοινωνικού περίγυρου των ενηλίκων ή των άλλων παιδιών. Σύμφωνα με τον Vygotsky, το παιδί μπορεί να εισέλθει στη λεγόμενη «ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης» να καταφέρει δηλαδή, χάρη σε κατάλληλη εξωτερική υποστήριξη από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, να αποκτήσει γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και συνήθειες που χαρακτηρίζουν ανώτερο στάδιο ανάπτυξης και που δεν θα μπορούσε να πραγματοποιήσει από μόνο του .

Οι θεωρίες για την ανάπτυξη, όπως του Piaget και του Vygotsky, χρησιμοποιήθηκαν ως ένα θεωρητικό πλαίσιο για τη μελέτη των

αλληλεπιδράσεων του παιδιού με τις διαφορετικές κατηγορίες και τα στοιχεία του περιβάλλοντος.

- **Η σημασία του υλικού χώρου και η συμμετοχή του στην ανάπτυξη και τη μάθηση του παιδιού**

Μέρος του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί και ο *υλικός χώρος*. Αυτός, σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες των τελευταίων δεκαετιών θεωρείται πως δεν λειτουργεί απλά, μονοσήμαντα και αποκλειστικά μόνο μέσα από τις γεωμετρικές του διαστάσεις, αλλά είναι μια σύνθετη πραγματικότητα και αποτελεί το υλικό πλαίσιο της καθημερινής ζωής, όπου καταγράφονται και εκφράζονται τα κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά δεδομένα που χαρακτηρίζουν την κοινωνία (Γερμανός, 1993, 2002). Είναι σε απόλυτο συσχετισμό με τα χαρακτηριστικά των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται σε αυτόν, αλλά και με τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των ατόμων που τον χρησιμοποιούν και παίρνουν μέρος σε αυτήν τη δραστηριότητα.

Το βασικό χαρακτηριστικό λοιπόν του χώρου είναι η ανθρωποκεντρική του ποιότητα, η οποία επισημάνθηκε και από τον Wallon: « δεν είναι μια τάξη ανάμεσα στα αντικείμενα, είναι μάλλον μια ποιότητα των αντικειμένων σε σχέση με μας, και σε αυτή τη σχέση σημαντικός είναι ο ρόλος του συναισθήματος, της αίσθησης του να ανήκεις, του να πλησιάζεις ή να απομακρύνεσαι, του να βρίσκεσαι ήδη κοντά ή μακριά» .

Το σημασιολογικό περιεχόμενο λοιπόν του υλικού χώρου, είναι πολύ ευρύτερο και αποτελεί σημαντικό παράγοντα των κοινωνικών σχέσεων. Ο χώρος είναι φορτισμένος με συναισθηματικά και πολιτισμικά στοιχεία τα οποία συνδέονται με τον τρόπο ζωής του ανθρώπου και τα συστήματα αξιών και μοντέλων που τον επηρεάζουν.

Μια τεχνοκρατική προσέγγιση, θα θεωρούσε τον υλικό χώρο το αμετάβλητο πλαίσιο της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αυτό δεν ισχύει σε

καμία περίπτωση. Αντιθέτως, είναι ένα θεμελιώδες πεδίο αλληλεπίδρασης, στο οποίο αναπτύσσονται όλες οι δραστηριότητες ανταλλαγής και αλληλοπροσδιορισμού μεταξύ του ατόμου και του κοινωνικού του περιβάλλον .

Έτσι, τα βασικά γνωρίσματα του υλικού χώρου ως έκφραση και στήριγμα των πολιτισμικών αξιών της κοινωνίας, διακρίνονται στα εξής:

α) αποτελεί πεδίο αλληλεπίδρασης μεταξύ του ατόμου άνθρωπο και του περιβάλλοντος του, υλικό και κοινωνικό-πολιτισμικό (από εδώ προκύπτει η έννοια του «χώρου ζωής» life space») του ατόμου, που περιλαμβάνει τις διαθέσεις, τις σκέψεις, τις προσπάθειες και τις επιθυμίες του, καθορίζοντας έτσι τη συμπεριφορά του .

β) βασικό χαρακτηριστικό του είναι η ανθρωποκεντρική ποιότητα, αφού μπορεί να αντιληφθεί κανείς την υπόστασή του μέσα από υποκειμενικές θεωρήσεις ατόμων ή κοινωνικών ομάδων.

γ) συνδέεται άμεσα με τις μορφές της κωδικοποιημένης οργάνωσης και λειτουργίας μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, οι οποίες αντιστοιχούν στις αντιλήψεις, τις αξίες, τα πολιτισμικά και κοινωνικά μοντέλα και γενικότερα στα χαρακτηριστικά του τρόπου ζωής των ανθρώπων της. Ο κτισμένος χώρος, λοιπόν, αναδεικνύεται σε «υλική μορφή της κοινωνίας» και η οποία κάτω από προϋποθέσεις δίνει τη δυνατότητα να παρεμποδιστεί η ανάπτυξη άλλων, διαφορετικών πρακτικών και μορφών συμπεριφοράς του υποκειμένου .

Ο χώρος έχει και μια ακόμα βασική λειτουργία, πέραν του ότι εκφράζει πολιτισμικά χαρακτηριστικά: υποδεικνύει στους χρήστες του (άτομο ή ομάδα) πρακτικές και συμπεριφορές οι οποίες δεν εξελίσσονται με ντετερμινιστικό τρόπο, αναπαράγοντας υποχρεωτικά τα μοντέλα από τα οποία προέρχονται. Το άτομο ή η ομάδα που ζει σε ένα χώρο δημιουργεί μια δική του σχέση με αυτόν, αναδεικνύοντας τον έτσι, σε υποκείμενο

της σχέσης του με τον υλικό χώρο και με αυτή την ιδιότητα τον αξιοποιεί κυρίως ως πεδίο :

- Επικοινωνίας και ανάπτυξης διαπροσωπικών ή και ευρύτερων κοινωνικών σχέσεων
- Νοητικών αναπαραστάσεων και
- Πρακτικών της καθημερινής ζωής και παρεμβάσεων, που στόχο έχουν την προβολή στοιχείων της προσωπικότητας ή του χαρακτήρα και της ποιότητας μιας διαδικασίας επικοινωνίας .

Όλες οι πιο πάνω διαδικασίες αποτελούν δομικά στοιχεία μιας αμφίδρομης διεργασίας μεταξύ του παιδιού και του χώρου, του οποίου και το ίδιο συναποτελεί αναπόσπαστο μέρος. Η διεργασία αυτή είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις διαδικασίες ανάπτυξης του παιδιού και σε αυτή ενσωματώνονται τα δεδομένα του υλικού χώρου, τα οποία αντανακλούν τις πολιτισμικές και κοινωνικές αξίες της κοινωνίας, προσφέροντας ταυτόχρονα πολυεπίπεδα ερεθίσματα.

Το παιδί λοιπόν, προσλαμβάνει τα ερεθίσματα αυτά και χάρη στους μηχανισμούς της αφομοίωσης και της προσαρμογής, τα επεξεργάζεται για να τα προσαρμόσει στα δικά του χαρακτηριστικά. Κατόπιν τα χρησιμοποιεί για να επιδράσει στο περιβάλλον του και να διαμορφώσει στάσεις. Αποτελεί ένα είδος αλληλεπίδρασης, στην οποία ουσιαστικό ρόλο έχει η χρήση σημαντικών συμβόλων (κυρίως της γλώσσας) και έχει παιδαγωγικό χαρακτήρα, αφού συνδέεται με διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού. Έτσι η αλληλεπίδραση αυτή, που είναι το κύριο χαρακτηριστικό επικοινωνίας του παιδιού με το περιβάλλον του, του δίνει τη δυνατότητα μέσα από μια σειρά ερμηνευτικών διαδικασιών να αποκτήσει συνείδηση του εαυτού του.

Το τελικό αποτέλεσμα μιας σειράς παιδαγωγικών χειρισμών, που

στηρίζονται στη σχέση του παιδιού με το χώρο και είναι προσαρμοσμένοι στα χαρακτηριστικά της ηλικίας του, είναι η δημιουργία υλικού πεδίου αγωγής μέσα στο χώρο. Πρέπει λοιπόν πρωτίστως, να έχει αναβαθμισθεί η σχέση αυτή με τέτοιο τρόπο, ώστε να δίνει τη δυνατότητα στο χώρο να παρέχει πρακτικές έκφρασης, δημιουργίας και παιδαγωγικών παρεμβάσεων.

Τρεις είναι οι παράγοντες που εξασφαλίζουν την προϋπόθεση αυτή:

α) η ελαστικότητα και η ευελιξία στην οργάνωση των υλικών στοιχείων του χώρου, ώστε να είναι αυξημένες οι δυνατότητες που παρέχονται για τη χρησιμοποίησή τους και για εφαρμογή αλλαγών στο φυσικό περιβάλλον,

β) η παρουσία υλικών σημείων αναφοράς (ορόσημων) στο χώρο, τα οποία εμπλουτίζουν το αντιληπτικό ερέθισμα που παρέχεται από το χώρο στο παιδί και

γ) η δημιουργία προϋποθέσεων επικοινωνίας του παιδιού με το χώρο, με κατάλληλα σχεδιασμένες παιδαγωγικές διαδικασίες.

Με τους πιο πάνω παράγοντες, θέτονται οι βάσεις για την ανάπτυξη μιας δυναμικής αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο χώρο και στο παιδί και το παιδί καθίσταται υποκείμενο της σχέσης του με το χώρο. Ταυτόχρονα, η μετατροπή του χώρου σε «τοπο-χρόνο» μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού, όπως αναλύσαμε πιο πάνω, διευκολύνει την ενσωμάτωσή του σε μια προοπτική αγωγής, στο πλαίσιο μιας σύγχρονης παιδοκεντρικής προσέγγισης. Δεν θα πρέπει όμως να περιορίζεται στο χώρο του σχολείου, αλλά να επεκτείνεται σε όλες τις κατηγορίες χώρου όπου μπορεί να συντελείται η παιδαγωγική διαδικασία.

Επίσης, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε το χώρο ως το υλικό στήριγμα της «ζώνης επικείμενης ανάπτυξης» του παιδιού διότι περιέχει στοιχεία

που ανταποκρίνονται στις απόψεις του Vygotsky για τη μάθηση και ανάπτυξη του παιδιού. Μεταξύ των ερεθισμάτων που προσφέρει υπάρχουν πληροφορίες για την ιστορική και πολιτισμική εξέλιξη αλλά και για τις κοινωνικές πρακτικές που υιοθετούνται. Είναι ένα πεδίο έκφρασης-παρέμβασης του παιδιού στο υλικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Λειτουργεί επίσης, ως το υπόβαθρο επικοινωνίας του παιδιού με του άλλους και με το ίδιο το περιβάλλον. Η επικοινωνία αυτή μπορεί να λειτουργήσει ως έναυσμα για την ενασχόληση του παιδιού με δραστηριότητες τις οποίες δεν είναι σε θέση να υλοποιήσει από μόνο του αλλά με εξωτερική βοήθεια (συνομηλίκους ή τον παιδαγωγό) .

- **Ο χώρος και η παιδαγωγική του υπόσταση**

Ο χώρος λοιπόν, ως προϊόν και υλική διάσταση του κοινωνικού περιβάλλοντος, περικλείει ένα *απόθεμα πληροφορίας* για τις αξίες και τα μοντέλα που επικρατούν στον περίγυρο του υποκειμένου· είναι δηλαδή ένα είδος «χάρτη» των κυρίαρχων κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών.

Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να μεταδοθούν τόσο με τα αντιληπτικά ερεθίσματα τα οποία προσφέρει όσο και με τις πρακτικές που υποδεικνύει και έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν στην υιοθέτηση τρόπων συμπεριφοράς και στη διαμόρφωση στάσεων από το υποκείμενο. Επίσης, παίρνοντας ως δεδομένο ότι ο χώρος είναι ένα πεδίο βιωμάτων και πρακτικών, παρέχει στο υποκείμενο ένα *απόθεμα δυνατοτήτων για αλληλεπίδραση* με το περιβάλλον του και διαμόρφωση τάσεων συμπεριφοράς, που επηρεάζονται από τα δικά του υποκειμενικά χαρακτηριστικά, τα οποία συχνά διαφοροποιούνται από τις κατευθύνσεις που υποδεικνύει το περιβάλλον του. Είναι μια αμφίδρομη διαδικασία που, όπως αναφέραμε, οδηγεί σε ένα συγκερασμό των χαρακτηριστικών του υποκειμένου με τις επιδράσεις του περιβάλλοντός του:

Υποκείμενο <— ΧΩΡΟΣ— > Κοινωνικό περιβάλλον .

Στην πράξη, η *παιδαγωγική σημασία* αυτή έχει μεγάλη δυναμική: από την μια οι πληροφορίες που προσφέρονται από το χώρο αποτελούν ερεθίσματα μάθησης και από την άλλη, οι δυνατότητες που παρέχονται για αλληλεπίδραση με το περιβάλλον οδηγούν σε απόκτηση δεξιοτήτων και σε διαμόρφωση μορφών συμπεριφοράς. Ο χώρος αποτελεί την υλική βάση μιας σύνθετης διαδικασίας αγωγής και συνδέει το υποκείμενο *ταυτόχρονα* με το ευρύτερο περιβάλλον του και με τον άμεσο περίγυρό του. Έτσι, εκτός από των άλλων του χαρακτηριστικών, ο χώρος αποτελεί και πεδίο αγωγής που διδάσκει το «τι είναι», «πώς εξηγείται», «ποιά συμπεριφορά θα μπορούσα να έχω», «πώς μπορώ να ενεργήσω», για κάθε αντικείμενο ή κατάσταση που συναντά το υποκείμενο.

Το πλαίσιο που παρουσιάστηκε πιο πάνω, αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση της προσχολικής ηλικίας. Η παιδαγωγική ποιότητα του χώρου δημιουργεί τις προϋποθέσεις που θα βοηθήσουν το παιδί να *μαθαίνει* και να *αναπτύσσεται* μέσω των πρακτικών που υιοθετεί και των εμπειριών που αποκτά στον υλικό του περίγυρο. Έτσι, τα παιδαγωγικά χαρακτηριστικά του χώρου θα μπορούσαν να αποτελούν τον πυρήνα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Όμως σύμφωνα με το Δ. Γερμανό (2002), τρεις είναι παράγοντες με παιδαγωγικό χαρακτήρα που έχουν μεγάλη σημασία και σε αυτούς θα επικεντρωθούμε:

α) η αλληλεπίδραση μεταξύ των δραστηριοτήτων του παιδιού στο χώρο και στο σχηματισμό νοητικών αναπαραστάσεων

β) ο βαθμός ελευθερίας στις πρακτικές του παιδιού

Αν το παιδί έχει την υποχρέωση να χρησιμοποιήσει το χώρο με στερεότυπο τρόπο, περιορίζεται η δυνατότητα ανάπτυξης αλληλεπιδράσεων και υποβαθμίζεται η παιδαγωγική ποιότητα του χώρου. Αν όμως το παιδί δεχθεί υποστήριξη για τις αυθόρμητες τάσεις του για

πρωτοβουλία, ελεύθερη έκφραση και δημιουργική συμπεριφορά, εμφανίζει πρακτικές και μορφές συμπεριφοράς με υψηλό βαθμό αλληλεπίδρασης. Τότε, γίνεται μετατροπή του χώρου σε τόπο, δηλ. σε ένα υλικό περιβάλλον που φέρει τη σφραγίδα του παιδιού, είναι έντονα φορτισμένο συμβολικά και λειτουργεί όχι μόνο σαν μέσο πρόσβασης του παιδιού στα υλικά και στα κοινωνικά χαρακτηριστικά του περιγύρου του αλλά και σαν πεδίο έντονης αλληλεπίδρασης με αυτά.

γ) οι δυνατότητες που προσφέρει ο χώρος για ενεργητική μάθηση. Ο τόπος προσδίδει στο χώρο μια νέα «μορφή» και, σε τελική ανάλυση, μια νέα ταυτότητα, οι οποίες είναι προσαρμοσμένες στα βιώματα του παιδιού, δημιουργώντας του ένα περιβάλλον οικείο και ασφαλές.

Με τις παραμέτρους αυτές το παιδί έχει τη δυνατότητα να μετατραπεί σε *υποκείμενο* της εκπαίδευσής του, μπορεί δηλαδή να μεγιστοποιήσει την ανάληψη πρωτοβουλίας, την ικανότητά του να εκφράζεται, να προσλαμβάνει τα ερεθίσματα από το περιβάλλον του με *κριτικό τρόπο*, και να προετοιμάζει τις δικές του απαντήσεις.

Ο χώρος λοιπόν, πρέπει να χαρακτηρίζεται από ευελιξία και προσαρμοστικότητα στις επιλογές του ατόμου. Μέσα από την οργάνωσή του (τη διαρρύθμιση και την αισθητική του), προσπαθεί να εντάξει το υποκείμενο σε προκαθορισμένους τρόπους χρήσης και συμπεριφοράς που αντιστοιχούν στο θεσμικό πλαίσιο στο οποίο υπόκειται. Όμως, το άτομο που δραστηριοποιείται μέσα στο συγκεκριμένο χώρο μπορεί να τον αναδιοργανώσει άτυπα, ακόμη και αν αυτό γίνει μόνο για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο διαρκεί η δραστηριότητά του. Ο χώρος, μέσα από την οργάνωσή του, «υποδεικνύει» στο άτομο έναν συγκεκριμένο τρόπο χρήσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ο σχεδιασμός των χώρων εκπαίδευσης ή των χώρων εργασίας, να γίνεται σύμφωνα με κανονισμούς, οι οποίοι τους προορίζουν να δέχονται ορισμένες

δραστηριότητες και συγκεκριμένες πρακτικές. Μέσω αυτού ακριβώς του τρόπου που «υποδεικνύεται» για την χρήση του από τον χώρο, «μεταφέρονται» όλοι εκείνοι οι κανόνες που ορίζουν και σε τελική ανάλυση καθορίζουν έναν τρόπο λειτουργίας στο πλαίσιο ενός θεσμού. Ο Hall υποστηρίζει, πως η οργάνωση του χώρου αποτελεί ένα είδος «σιωπηλής γλώσσας» με την οποία επιχειρείται από το άτομο η επιβολή της παρουσίας του στους άλλους .

- **Οι παράμετροι του χώρου και η σημασία τους**

Οι προβληματισμοί που αναπτύχθηκαν πιο πάνω ανέδειξαν ότι οι παράμετροι της οργάνωσης και της χρησιμοποίησης του χώρου, που συναρτώνται άμεσα με τους μη υλικούς παράγοντες και αποτελούν ουσιαστικούς δείκτες της αλληλεπίδρασης υλικών και μη υλικών παραγόντων, είναι η διαρρύθμιση του χώρου, η αισθητική του και οι πρακτικές στο χώρο.

- Η διαρρύθμιση του χώρου

Η χρησιμοποίηση του όρου αυτού για τη *μικρή κλίμακα* του χώρου εκφράζει το είδος και τη διάταξη της επίπλωσης και σε γενικές γραμμές, έναν τρόπο τοποθέτησης και συσχετισμού των πραγμάτων που βρίσκονται στον άμεσο περίγυρο του ατόμου. Στη *μεσαία κλίμακα*, ο όρος αυτός αναφέρεται στη διάταξη των χώρων στο εσωτερικό ενός κτιρίου, καθώς και στις μεταξύ τους σχέσεις. Η διαρρύθμιση δηλαδή περιγράφει τα λειτουργικά χαρακτηριστικά ενός χώρου, τα οποία, μέσα από τις πρακτικές που ευνοούν, μας πληροφορούν για τα κυρίαρχα μοντέλα και αξίες και επομένως, για τον «επιθυμητό» τρόπο λειτουργίας του χώρου αυτού.

- Η αισθητική του χώρου

Όταν κάποιος αναφέρεται στην αισθητική του χώρου, εννοεί τη

διαμόρφωση των υλικών στοιχείων που συνδέεται με τα πρότυπα του «ωραίου» που επικρατούν σ' ένα συγκεκριμένο χώρο. Πολλές φορές μέσω της αισθητικής του χώρου, μπορεί να αποκαλύπτονται οι γενικότερες αξίες οι οποίες παραπέμπουν στις έννοιες του «αληθινού», του «σωστού» και αντιπροσωπεύονται τόσο στις καθιερωμένες από το κοινωνικό περιβάλλον «αντικειμενικές» αξίες όσο και σε εκείνες που αντιστοιχούν στις προσδοκίες και τις επιλογές του ατόμου.

- Οι πρακτικές στο χώρο

Με τις πρακτικές στο χώρο αναφέρεται κανείς στους συνήθεις τρόπους ενέργειας που διέπουν τις μορφές συμπεριφοράς του ατόμου στο χώρο, τις οποίες έχει υιοθετήσει για να αντιμετωπίσει μια συγκεκριμένη κατάσταση ή για να πετύχει έναν ορισμένο στόχο. Παίζουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο για τη μελέτη του χώρου επειδή όπως προαναφέρθηκε, αποτελούν την *άρθρωση* γύρω από την οποία αναπτύσσεται η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο άτομο και το περιβάλλον του. Αυτό γίνεται διότι, μέσα από τις στάσεις, τις κινήσεις και τις θέσεις του σώματος, οι πρακτικές καταγράφουν στο χώρο την κοινωνική συμπεριφορά των ατόμων και, μας επιτρέπουν με τον τρόπο αυτό, να συσχετίσουμε τα δεδομένα του υλικού περιβάλλοντος με τα μη υλικά στοιχεία, κάτω από ένα άλλο πρίσμα. Ο συσχετισμός αυτός δίνει πληροφορίες που αφορούν τόσο τα μοντέλα και τις αξίες που επιχειρεί να επιβάλλει το κοινωνικό περιβάλλον όσο και τους τρόπους με τους οποίους το άτομο αντιδρά και εναρμονίζεται με το περιβάλλον του.

Μπορεί κανείς λοιπόν να συμπεράνει, πως οι τρεις παράμετροι χώρου που προαναφέρθηκαν, δίνουν την δυνατότητα της διερεύνησης τόσο της «συνιστώμενης» από το κοινωνικό περιβάλλον σχέσης μεταξύ υλικών και μη υλικών στοιχείων όσο και της πραγματικότητας που επικρατεί στο πεδίο έρευνας. Με το χώρο λοιπόν δίνεται η ευκαιρία της προσέγγισης

ενός ευρύτατου συνόλου από μη υλικούς παράγοντες, οι οποίοι προέρχονται τόσο από το κοινωνικό περιβάλλον όσο και από το υποκείμενο. Οι παράγοντες αυτοί αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, αλλά και με τα δεδομένα του χώρου, δημιουργώντας σχέσεις αλληλεξάρτησης και διαμορφώνοντας τη σχολική πραγματικότητα.

Επομένως, ο σχολικός χώρος μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα ενδιαφέρον ερευνητικό πεδίο, που επιτρέπει τη μελέτη, σφαιρικά και μεθοδικά, ποικίλων εκπαιδευτικών φαινομένων .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

- **Η προσωπική θεωρία του εκπαιδευτικού**

Η αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών θεωριών από τον εκπαιδευτικό, πρέπει να γίνεται με πνεύμα κριτικό και επιλεκτικό και να τις προσαρμόζει σε κάθε δεδομένη παιδαγωγική πράξη στο συγκεκριμένο κάθε φορά χώρο-χρόνο, στην προσωπικότητά του, στην κοσμοθεωρία του, διαμορφώνοντας έτσι το κατάλληλο μαθησιακό και ψυχολογικό περιβάλλον για την κινητοποίηση της μάθησης και την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Επειδή υπάρχουν όμως, πολλές και αλληλοαναιρούμενες απόψεις και προτάσεις για την παιδαγωγική διαδικασία και σχέση, υπάρχει πιθανότητα, να δημιουργηθεί στον εκπαιδευτικό σύγχυση και να κλονιστεί η εμπιστοσύνη του στην

παιδαγωγική επιστήμη.

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια μεταστροφή του ενδιαφέροντος στο χώρο της εκπαίδευσης από το γενικό, που είναι για παράδειγμα οι εκπαιδευτικές δομές, στο ειδικότερο, που αναφέρεται στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και στο ρόλο που διαδραματίζουν οι αντιλήψεις αυτές στην υιοθέτηση συγκεκριμένων παιδαγωγικών συμπεριφορών. Η ανάγκη μελέτης της προσωπικής θεωρίας των δασκάλων προέκυψε από τη γενικότερη παραδοχή ότι δεν είναι δυνατή η διατύπωση μιας ενιαίας θεωρίας, που να εξυπηρετεί τις εκπαιδευτικές ανάγκες και να είναι διαμορφωμένη κατά τα θετικιστικά πρότυπα.

Η συνειδητοποίηση της προσωπικής θεωρίας του εκπαιδευτικού που θεωρείται ως ένας στοχαζόμενος επαγγελματίας, αλλά και η επίδραση των αντιλήψεών του πάνω στη γνωστική, συναισθηματική ή ψυχοκινητική ανάπτυξη του παιδιού αποτελούν αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αυτής της μικροερμηνευτικής προσέγγισης. Οι Tabachnik και Zeichner (1984) υποστηρίζουν ότι ο όρος «αντιλήψεις των εκπαιδευτικών» χρησιμοποιείται ως ένας ευρύτερος όρος που εμπεριέχει τις πεποιθήσεις (beliefs) του εκπαιδευτικού για τους σκοπούς της αγωγής, το Αναλυτικό πρόγραμμα κ.λπ. και ο προσανατολισμός του είναι προς την εμπειρία και την πράξη, περιλαμβάνοντας συμπεριφορές που νοηματοδοτούνται από αυτές τις πεποιθήσεις. Παρότι υπάρχει μεγάλη δυσκολία στον ακριβή προσδιορισμό της φύσης των πεποιθήσεων, θεωρούνται ως ένα από τα πολυτιμότερα εννοιολογικά σχήματα για τους δασκάλους .

Οι πεποιθήσεις είναι ένα είδος προσωπικής γνώσης και ως περισσότερο σταθερές μπορούν να ξεχωρίσουν από τις πληροφοριακές γνώσεις, που σχετικά εύκολα αλλάζουν. Ο Rust (1994) περιέγραψε τις πεποιθήσεις ως κοινωνικά κατασκευασμένα συστήματα αναπαράστασης, τα οποία

προσδιορίζουν την ερμηνεία και τη δράση. Εφόσον υπάρχει εξάρτηση των πεποιθήσεων από το πλαίσιο και συσχετισμός τους με τις συγκεκριμένες περιστάσεις που τις γέννησαν, δεν είναι παράξενο πως υπάρχουν διαφορετικά συστήματα πεποιθήσεων τα οποία συχνά είναι αντιφατικά μεταξύ τους. Αυτό μπορεί να δώσει μια εξήγηση στο γιατί παρατηρείται μεγάλη ποικιλία στα συστήματα πεποιθήσεων διαφορετικών δασκάλων μέσα στον ίδιο επαγγελματικό χώρο.

Η προσωπική θεωρία των δασκάλων είναι ένα θεωρητικό σύστημα ιδεών, αξιών, παραδοχών, στάσεων, πεποιθήσεων, το οποίο όμως, τις περισσότερες φορές ευρίσκεται σε λανθάνουσα μορφή, επειδή διαμορφώθηκε, χωρίς συνειδητή προσπάθεια συστηματικοποίησης, μέσω των εμπειριών που είχαν οι δάσκαλοι ως μαθητές και κυρίως μέσω της διδακτικής εμπειρίας τους. Η σπουδαιότητα επίσης, της προσωπικής θεωρίας ενισχύεται σημαντικά από τη διαπίστωση ότι, παρότι τις περισσότερες φορές βρίσκεται σε λανθάνουσα και ασυστηματοποίητη μορφή, επηρεάζει αποφασιστικά την εκπαιδευτική πράξη, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο ο εκπαιδευτικός προσλαμβάνει την επιστημονική γνώση που αφορά τα θέματα της εκπαίδευσης .

Η προσωπική θεωρία που έχει αναπτύξει ο εκπαιδευτικός για τη σχολική τάξη, με τις παραδοχές της που αναφέρονται στις δυνατότητες του παιδιού, στον τρόπο ανάπτυξης και μάθησης, στο ευάγωγο ή μη της παιδικής φύσης, στα κίνητρα συμπεριφοράς και στην αποστολή του σχολείου, δίνει στον εκπαιδευτικό αρχές και πρακτικές οργάνωσης και λειτουργίας και των τριών τομέων της σχολικής τάξης (ως χώρο, ως κοινωνική ομάδα και ως τρόπο μεθόδευσης της συμπεριφοράς).

Παρότι όμως, έχει διαμορφωθεί από τους περισσότερους εκπαιδευτικούς μια σύγχρονη θεώρηση της εκπαιδευτικής πράξης, η οποία δίνει προτεραιότητα στον παράγοντα μαθητή στοχεύοντας στην ανάπτυξη της

αυτονομίας του, δεν έχει σταματήσει να υπάρχει, άλλες φορές φανερά και άλλες σε λανθάνουσα κατάσταση, η παραδοσιακή αντίληψη για τη μάθηση, τη γνώση, τον έλεγχο της τάξης και την διαμόρφωση του σχολικού κλίματος. Οι αντιφατικές αυτές αντιλήψεις δημιουργούν το περιεχόμενο της προσωπικής θεωρίας του εκπαιδευτικού η οποία έχει έναν ασυνείδητο χαρακτήρα.

Μπορεί να προκληθεί σύγχυση στην πραγμάτωση της εκπαιδευτικής πράξης στον εκπαιδευτικό, από την παιδαγωγική αντινομία που απορρέει από την ιδεολογική αναντιστοιχία εκείνων των στόχων του εκπαιδευτικού συστήματος που θεωρητικά έχει θέσει και αυτών που υλοποιεί στην πράξη. Ένα παράδειγμα είναι η επιδιωκόμενη ισότητα αρχικών ευκαιριών που το σχολείο, ο «μέγας εξισωτής» όπως λέγεται και η ανισότητα ως προς τα αποτελέσματα που αυτό επιφέρει.

Επίσης, σε ότι αφορά ευκαιρίες προσωπικής αυτορρύθμισης των μαθητών, το ετεροπροσδιορισμένο περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος, που περιλαμβάνεται στα μονοδιάστατα σχολικά εγχειρίδια, σε συνάρτηση με τις καθιερωμένες πρακτικές που ακολουθούνται στις διαδικασίες μάθησης και αξιολόγησης, δεσμεύει και επηρεάζει αποφασιστικά τον εκπαιδευτικό στην διδακτική του πράξη.

Η ίδια η φύση της σχολικής εργασίας επιδεινώνει την κατάσταση, διότι χαρακτηρίζεται από παιδαγωγική αντινομία μιας και παραπαίει ανάμεσα σε χαλαρό – αυστηρό μαθησιακό περιβάλλον, έπαινο – τιμωρία, ένταξη – περιθωριοποίηση .

Η σύγχυση αυτή παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις με τις ενδορολικές συγκρούσεις που αναγκάζεται να αντιμετωπίσει ο εκπαιδευτικός και με την βαθμιαία αποσταθεροποίηση της εικόνας του, που παρατηρείται τελευταία λόγω της εξακτίνωσης των πηγών γνώσης από τον ένα και μοναδικό (δάσκαλο) σε περισσότερες πηγές στην επαγγελματική

εξουθένωση αλλά και στο συναίσθημα της μη ικανοποίησης, που αφήνει η εκπαιδευτική θεωρία ως πρακτική .

- **Μέθοδοι εφαρμογής των σύγχρονων θεωριών μάθησης στην προσχολική εκπαίδευση**

Κάθε εκπαιδευτικός λοιπόν, με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν, πρέπει να προσπαθήσει να μεταφράσει στην πράξη τον θεωρητικό του εξοπλισμό και να μετουσιώσει στην πράξη τις θεωρητικές του γνώσεις. Χρειάζεται όμως κάτι περισσότερο απ' αυτό, χρειάζεται τη μέθοδο που θα εφαρμόσει. Όπως έχουν δείξει οι νεότερες έρευνες, σχεδόν όλες οι μορφές μάθησης, που τις περισσότερες φορές επικαλύπτουν η μία την άλλη ή βρίσκονται σε συνεχή μορφή αλληλεξάρτησης, διατυπώνουν και προσφέρουν παρεμβατικές στρατηγικές και τεχνικές, που στην ουσία αποτελούν βοηθητικά 'ψυχοπαιδαγωγικά εργαλεία' στα χέρια του εκπαιδευτικού για τη δημιουργία ενός θετικού ψυχοπαιδαγωγικού κλίματος στη σχολική τάξη .

Το πόσο αποτελεσματική είναι η μέθοδος που κάθε φορά εφαρμόζει ο εκπαιδευτικός, έχει άμεση σχέση με τη γνώση: των σύγχρονων θεωριών μάθησης, της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, του κατάλληλου γλωσσικού κώδικα επικοινωνίας, των στοιχείων της παιδικής προσωπικότητας και γενικότερα των βασικών εννοιών ψυχολογίας, κοινωνιολογίας και φιλοσοφίας της εκπαίδευσης που έχουν άμεση εμπλοκή στο έργο της διδασκαλίας και της μάθησης .

Από όλες τις μεθόδους εκπαίδευσης, που επικεντρώνονται στο μαθητή προς μια τέτοια κατεύθυνση, θα βοηθούσε πολύ η εφαρμογή της βιωματικής – επικοινωνιακής διδασκαλίας (ή πραξιακής προσέγγισης ή προσέγγισης project). Ο όρος *βιωματική διδασκαλία* περιλαμβάνει ένα πλέγμα διδακτικών διαδικασιών που έχουν ως έναρξη βιωματικές καταστάσεις. Η βιωματική διδασκαλία είναι ένας τρόπος ομαδικής

εργασίας που η διαμόρφωση και η διεξαγωγή της γίνεται από όλους όσους συμμετέχουν σ' αυτή. Είναι η σε βάθος μελέτη ενός θέματος από ένα ή περισσότερα παιδιά, τα οποία αποκτούν τη γνώση με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και δραστηριότητες που έχουν νόημα γι' αυτά, κατανοώντας καλύτερα τα γεγονότα και τα φαινόμενα του περιβάλλοντός τους .

Αφορούν δηλαδή ανάγκες, προβλήματα και απορίες του παιδιού, που πηγάζουν από την καθημερινή ζωή αλλά και από τις εμπειρίες και τις ανησυχίες που του έχουν δημιουργηθεί μέσα στον κοινωνικό περίγυρο που ζει και ενσωματώνεται. Η διαδικασία της ένταξης των βιωματικών καταστάσεων στη σχολική ζωή και της μετάλλαξής τους σε διδακτικές δραστηριότητες, μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα στα πλαίσια μιας επικοινωνιακής σχέσης μεταξύ των μελών της διδακτικής ομάδας, εκπαιδευτικούς και μαθητές .

Είναι δηλαδή μια «ανοιχτή διαδικασία μάθησης», στην οποία οι εκπαιδευτικοί και τα παιδιά συμμετέχουν αποφασιστικά, ενώ ο σχεδιασμός, η διαμόρφωση και η διεξαγωγή της ίδιας της διδασκαλίας, γίνεται από όλους όσους συμμετέχουν σ' αυτή (Frey, 1986:9,11). Η επικοινωνία αποκτά μεγάλη σημασία, σε αυτή τη μορφή διδασκαλίας, διότι λειτουργεί ως κίνητρο συμμετοχής στη διαδικασία μάθησης και εξασφαλίζει δυνατότητες προσωπικής ανάπτυξης και κοινωνικών δεξιοτήτων στους μαθητές .

Η σχολική τάξη πρέπει να αποτελεί ένα μέρος στο οποίο οι μαθητές μορφώνουν σημαντικές και με νόημα διασυνδέσεις με το δικό τους βίο. Σε συνύπαρξη με το καινούργιο, το οποίο θα προκαλέσει την περιέργεια και τη φαντασία τους πρέπει να υπάρχει το γνωστό και το οικείο και να υπάρχει η δυνατότητα της διασύνδεσης του εαυτού τους και των επιμέρους εμπειριών τους

Στην προώθηση της νοητικής ανάπτυξης των παιδιών, συμβάλλει αποτελεσματικά ο εμπλουτισμός των βιωματικών τους παραστάσεων. Δεν είναι όμως ικανός από μόνος του να προωθήσει την ανάπτυξή τους, εάν δεν κεντρίσει επίσης τη *φαντασία* και το *συναίσθημα*.

Οι βιωματικές εκπαιδευτικές μέθοδοι, θα πρέπει να μην αγνοούν τις συναισθηματικές διαστάσεις της μάθησης και τη «*συναισθηματική νοημοσύνη*». Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι κάτι το οποίο κάθε άτομο το μαθαίνει και το αναπτύσσει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, όσο μεγαλώνει και διδάσκεται από τις εμπειρίες του .

Δεν είναι δυνατή η επίτευξη ανάπτυξης χωρίς τις διαμορφωτικές εκείνες εμπειρίες που περνούν μέσα από τις ανάγκες του προσώπου, μέσα από αυτό που το αφορά, το ενδιαφέρει και το συγκινεί. Αυτός είναι ο βασικός νόμος της μάθησης (Thorndike) και βασική αρχή της ψυχοπαιδαγωγικής που παραπέμπει στη ροτζεριανή αυθεντική μάθηση .

Επίσης, η θεωρητική και πρακτική επεξεργασία μεθόδων που διευκολύνουν πολύπλευρες προσεγγίσεις του περιβάλλοντος, βασίζεται και στο έργο και άλλων παιδαγωγών και ερευνητών. Έτσι, για παράδειγμα, ο H. Gardner (1983), υποστηρίζει ότι όλοι οι άνθρωποι δεν αντιλαμβάνονται τον κόσμο με τον ίδιο τρόπο, γιατί διαθέτουν διαφορετικά είδη νοημοσύνης: τη γλωσσική, τη μουσική, τη λογικομαθηματική, τη σωματικοκινηστική, τη χωροαντιληπτική, τη διαπροσωπική και την ενδοπροσωπική νοημοσύνη. Ο κάθε τύπος νοημοσύνης συνδέεται με ιδιαίτερες ικανότητες αντίληψης και κατανόησης της πραγματικότητας, οι οποίες απαιτούν αντίστοιχα ιδιαίτερες μορφές άσκησης, για να μπορούν να εξελιχθούν, από αυθόρμητες κλίσεις, σε ανεπτυγμένες δεξιότητες κατανόησης, επικοινωνίας και έκφρασης. .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- **Τι είναι «Παιδικός Σταθμός»**

Παιδικός Σταθμός ονομάζεται το κέντρο ημερήσιας φροντίδας και αγωγής για παιδιά ηλικίας από 40 ημερών έως πέντε χρόνων και χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες :

α) Βρεφικοί Σταθμοί για νήπια από 3 μηνών έως 2,5 ετών

β) Παιδικοί Σταθμοί για παιδιά ηλικίας από 2,5ετών έως 5 ετών και

γ) Βρεφονηπιακοί Σταθμοί που δέχονται παιδιά και των δύο προηγούμενων κατηγοριών.

Στην συγκεκριμένη εργασία χρησιμοποιείται ο όρος «Παιδικός Σταθμός» και θα περιλαμβάνει και τις τρεις προαναφερόμενες κατηγορίες.

Ο κανονισμός λειτουργίας των «Παιδικών Σταθμών» του 2002 (ΦΕΚ 497/Β/2002) όρισε τους εξής στόχους στα κέντρα ημερήσιας φροντίδας :

- Προώθηση της σωματικής, πνευματικής, συναισθηματική και κοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών.
- Παροχή ενοποιημένης μορφής προσχολικής εκπαίδευσης με βάση τα τελευταία πορίσματα της έρευνας.
- Ανακούφιση των εργαζόμενων γονέων και ευαισθητοποίησή των σε θέματα σύγχρονης παιδαγωγικής και ψυχολογίας.
- Εξομάλυνση διαφορών μεταξύ των παιδιών λόγω πολιτιστικού, οικονομικού και εκπαιδευτικού υπόβαθρου των γονέων.
- Παροχή καθημερινής φροντίδας, διατροφής και συμμόρφωσης με τους κανονισμούς υγιεινής και ασφάλειας.

- Διευκόλυνση της μετάβασης των παιδιών προσχολικής ηλικίας από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον.

- **Ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη του θεσμού της προσχολικής αγωγής**

Υπάρχουν αναφορές για την ίδρυση του πρώτου Παιδικού Σταθμού το 1769, στον Ευρωπαϊκό χώρο, και συγκεκριμένα στην Ελβετία, από τον Φρίντιχ Όμπερλιν, ο οποίος ενώ περπατούσε στα όροια Βόρζ της Ανατολικής Γαλλίας, παρατήρησε μία γυναίκα, την Λουίζα Σέπλερ να έχει υπό την επιτήρηση της παιδία, οι μητέρες των οποίων, εργάζονταν στα χωράφια. Ορμώμενος λοιπόν από αυτό το παράδειγμα, ίδρυσε Παιδικούς Σταθμούς για τα παιδία της ενορίας του.

Η αναγκαιότητα ύπαρξης και λειτουργίας των Παιδικών Σταθμών συνδέεται κατά κύριο λόγο με την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης. Την περίοδο αυτή οι γυναίκες - μητέρες των άπορων οικογενειών άρχισαν να εργάζονται σε εργοστάσια, μην έχοντας τη δυνατότητα να αναθρέψουν τα παιδία τους. Φυσικό επακόλουθο της υφιστάμενης πραγματικότητας ήταν η ανάπτυξη Παιδικών Σταθμών για την φροντίδα και προστασία αυτών των παιδιών.

Το έτος 1771 ιδρύθηκε από αυτόν το Γάλλο πάστορα το πρώτο επίσημο νηπιαγωγείο στην χώρα του, γνωστό ως «σχολείο πλεξίματος», για να προστατεύει τα νήπια της ενορίας του από κινδύνους που εγκυμονούσε η απουσία των γονέων τους. Πρέπει να επισημανθεί εδώ, πως το ίδρυμα αυτό δεν υπήρξε καρπός κάποιου παιδαγωγικού οράματος του Όμπερλιν, αλλά περισσότερο προϊόν των χριστιανικών και φιλανθρωπικών του αισθημάτων.

Οι Παιδικοί Σταθμοί θεωρήθηκαν σημαντικό κοινωνικό μέτρο παιδικής προστασίας και παράγοντες που βοήθησαν στην δημιουργία τους κατά την περίοδο της εκβιομηχάνησης ήταν η εκκλησία, διάφοροι

φιλανθρωπικοί οργανισμοί και η ιδιωτική πρωτοβουλία, μέσω των εργοστασιαρχών. Οι τελευταίοι μάλιστα, όταν συνειδητοποιήθηκε το πρόβλημα της απομάκρυνσης των παιδιών από τις μητέρες που εργάζονταν στα εργοστάσια τους, υποχρεώθηκαν στην ανάπτυξη κέντρων παιδικής προστασίας εντός των βιομηχανικών εγκαταστάσεων τους. Ένας Άγγλος εργοστασιάρχης το 1916 στην προσπάθειά του να προστατεύσει τα παιδιά των εργατριών του, ίδρυσε στο εργοστάσιο ένα κέντρο προσχολικής προστασίας.

Ο μοναδικός σκοπός γι' αυτό το «Νέο Ίδρυμα», όπως το ονόμασαν, ήταν να προσφέρει φύλαξη και αγωγή στα παιδιά των εργατών του εργοστασίου του αλλά και σε άλλα φτωχά και παραμελημένα παιδιά της περιοχής, μέχρι την στιγμή που θα πήγαινα στο σχολείο. Τα μοναδικά μέσα που χρησιμοποιούσαν για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ήταν ο χορός, το τραγούδι και κυρίως το ελεύθερο παιχνίδι στην ύπαιθρο και το κύριο χαρακτηριστικό του σχολείου ήταν η απουσία για πρώτη φορά του φόβου και της τιμωρίας.

Οι Παιδικοί Σταθμοί είχαν μια σημαντική εξέλιξη στην πρόοδο τους, κατά την διάρκεια και μετά το τέλος των δύο παγκοσμίων πολέμων. Υπήρξε μεγάλη αύξηση της ζήτησης για εργασία που επιβλήθηκε από τις συνθήκες των παγκόσμιων πολέμων, υποχρεώνοντας έτσι ένα σημαντικό ποσοστό γυναικών να εργαστεί στα εργοστάσια πυρομαχικών. Έτσι ο κράτος αναγκάστηκε για πρώτη φορά, να αναμιχθεί στη δημιουργία Παιδικών Σταθμών.

Το τέλος των πολέμων, επέφερε στις χώρες που συμμετείχαν στους πολέμους, μια αύξηση των μονογονεϊκών οικογενειών, ταυτόχρονα με την δυσχερή οικονομική κατάσταση που επήλθε. Η θλιβερή αυτή πραγματικότητα ανάγκασε τα κράτη να συνεχίσουν να εμπλέκονται πιο ενεργά στην ανάπτυξη κέντρων προσχολικής προστασίας.

Η Miss Helen Parkhurst εφάρμοσε για πρώτη φορά σε μια μικρή πόλη της Μασαχουσέτης, το σχολικό έτος 1912-1913, ένα νέο σχέδιο σχολικού προγράμματος, το οποίο πήρε το όνομα αυτής της πόλης και ονομάστηκε Μέθοδος Dalton. Το σχέδιο αυτό υιοθετήθηκε επίσημα από τα σχολεία της πόλης Daltouro το έτος 1920.

Πρέπει να επισημανθεί, ότι την περίοδο εκείνη οι Παιδικόί Σταθμοί αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα στον τρόπο λειτουργίας τους. Δεν είχαν την δυνατότητα να καλύψουν το σύνολο των παιδιών των εργαζομένων μητέρων και ταυτόχρονα υπήρχε έλλειψη προσωπικού, το οποίο τις περισσότερες φορές δεν είχε ούτε τη στοιχειώδη μόρφωση, με αποτέλεσμα να γίνεται χρήση πολλών αντιπαιδαγωγικών μεθόδων (χρήση βίας κ. τ. λ)

Παρά τις αντιξοότητες που υπήρχαν στην λειτουργία του, ο Παιδικός Σταθμός είχε εξελιχθεί σε θεσμό με τεράστιες προοπτικές, κάτι που επίδρασε θετικά στην κοινωνική απελευθέρωση της γυναίκας.

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο θεσμός της οικογένειας είναι το φυσικό πλαίσιο που διαμορφώνει το πνεύμα και τον χαρακτήρα του παιδιού. Παράλληλα, εκτός και αν συντρέχουν ειδικοί λόγοι, τα παιδιά δεν πρέπει να στερούνται το οικογενειακό τους περιβάλλον και για το λόγο αυτό, το κράτος είναι απαραίτητο να δίνει κίνητρα στις οικογένειες τους. Τέτοια κίνητρα είναι η χρηματική βοήθεια και η προνοιακή υποστήριξη μέσω συμβούλων και Παιδικών Σταθμών. Το γεγονός αυτό μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση ισχυρών χαρακτήρων, αλλά και να υιοθετήσει πολύτιμες ικανότητες, που θα βοηθήσουν το παιδί στην σωστή οργάνωση της ζωής του, θέτοντας και υλοποιώντας τους στόχους που πραγματικά το ενδιαφέρουν.

Στα πρώτα βήματα λειτουργίας των Παιδικών Σταθμών παρουσιάστηκαν τεράστιες δυσκολίες. Όμως, νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις που

διαμορφώθηκαν, με την πάροδο του χρόνου, μέσα από έρευνες πάνω στη φύση και στην εξέλιξη του παιδιού από τη στιγμή της γέννησής του, βοήθησαν στην αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών.

Σήμερα, η αγωγή στους Παιδικούς Σταθμούς είναι βασισμένη αποκλειστικά πάνω στα αποτελέσματα των επιστημονικών ερευνών. Όλο και περισσότεροι επιστήμονες της παιδικής ψυχολογίας και της παιδαγωγικής έχουν αναλάβει το έργο της οργάνωσης των προγραμμάτων των παιχνιδιών και των απασχολήσεων των παιδιών, προσαρμόζοντας τα στις ανάγκες τους, στη σωματική, συναισθηματική και πνευματική τους ανάπτυξη.

Όλα τα παραπάνω, οδηγούν στο συμπέρασμα, πως έχει εκλείψει η εποχή που το έργο του ανειδίκευτου προσωπικού των Παιδικών Σταθμών απέβλεπε μόνο στην διατροφή και τη φύλαξη των παιδιών από κινδύνους. Η πρόοδος, της επιστήμης έχει αποτελεσματική συμβολή στον τομέα της προσχολικής αγωγής.

- **Παιδικοί σταθμοί στην Ευρώπη**
- **Γαλλία**

Η ίδρυση των ασύλων από τον πράκτορα Τζάικς Ντενις (1723-1783) είναι μία από τις πρώτες προσπάθειες για την προστασία των νηπίων που είχαν ανάγκη από περίθαλψη.

Ακολούθως, η Pape Carpentier και η Susane Bres έθεσαν ως σκοπό της ζωής τους τη βελτίωση των ασύλων τόσο από κοινωνικής όσο και από παιδαγωγικής άποψη.

Το 1881 η P. Kergomard, μια εκπαιδευτική Σύμβουλος, εξέδωσε ένα διάταγμα στις 2/8/1881 που καταργούσε τον όρο «Άσυλο» καθιερώνοντας τον όρο «Μητρικό Σχολείο». Τέλος, μια παιδαγωγός με φωτεινή προσωπικότητα και ασίγηστο πάθος για την εξέλιξη της

προσχολικής αγωγής, η S. Herbinier - Lebert , μεθόδευσε και οργάνωσε τη γαλλική προσχολική εκπαίδευση και την συστηματοποίησε σε όλους τους τομείς, από τις Νηπιαγωγούς έως το υλικό.

Οι Παιδικοί Σταθμοί που δημιουργούνται πλέον, στεγάζονται σε όμορφα μοντέρνα σπίτια με ευρύχωρες αίθουσες και χώρους με πράσινο. Όλα τα παιδιά των εργαζομένων Γαλλίδων πηγαίνουν σε Παιδικούς Σταθμούς, στους οποίους μπορούν να μείνουν ως τις 5 το απόγευμα και τους παρέχονται όλες τις απαραίτητες φροντίδες για την σωματική, ψυχική και πνευματική τους υγεία.

- **Ιταλία**

Οι αδερφές Agazzi, είναι οι πρώτες που δημιούργησαν το 1892 στην Ιταλία, ένα περιβάλλον ζεστό, οικογενειακό και σωστά μεθοδευμένο με αγάπη για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας .

Οι παιδαγωγικές θεωρίες όμως της Μαρίας Μαντεσόρι επίδρασαν ιδιαίτερα θετικά στην εξέλιξη των Παιδικών Σταθμών στη χώρα, διότι το 1906 μεγάλες λαϊκές πολυκατοικίες , της ζήτησαν να οργανώσει για τα παιδιά των κατοικιών τους, «Σχολεία για νήπια». Η δημιουργία αυτή, έβαλε τις βάσεις για ένα παιδαγωγικό σύστημα που μέχρι τις μέρες μας, ενδιαφέρει και απασχολεί τον παιδαγωγικό κόσμο.

Σήμερα οι περισσότεροι Παιδικοί Σταθμοί δημιουργούνται κοντά στα εργοστάσια. Το καλοκαίρι, μεταφέρουν τα παιδιά και προσωπικό τους σε εξοχικά σπίτια, ξεκουράζοντας έτσι τις μητέρες και ωφελώντας τα παιδιά.

- **Γερμανία**

Ο πρώτος Παιδικός Σταθμός ιδρύθηκε το 1802 στο Ντέτμολντ της Γερμανίας και μέχρι το 1877 είχε ιδρυθεί στο Βερολίνο ένωση Παιδικών Σταθμών. Στη διάρκεια του πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου

δημιουργήθηκαν Παιδικοί Σταθμοί σε εργοστάσια πυρομαχικών, φτάνοντας έτσι στο 1913, που οι περισσότερες από τις μεγάλες πόλεις της Γερμανίας είχαν Παιδικούς Σταθμούς για παιδιά ηλικίας μέχρι τριών ετών. Η ορολογία «Κίντεργκάρντεν» που εισήχθη από τον Φραϊμπελ στο Μπλάνκεμπουργκ της Θουριγγίας αφορούσε Παιδικούς Σταθμούς που εφαρμόζαν και την προσχολική αγωγή. Η Μοντεσοριανή μέθοδος σε συνδυασμό με αυτό, είναι οι κύριοι εμπνευστές των σύγχρονων Παιδικών Σταθμών.

Οι μορφές των Παιδικών Σταθμών στην Γερμανία, ποικίλουν ανάλογα με τις ανάγκες και απαιτήσεις που παρουσιάζει η κοινωνία της και διαχωρίζονται σε:

- Παιδικοί Σταθμοί ημερήσιας λειτουργίας
- Παιδικοί Σταθμοί για παιδιά με ειδικές ανάγκες
- Πειραματικοί Παιδικοί Σταθμοί
- Ιδιωτικοί Παιδικοί Σταθμοί
- Παιδικοί Σταθμοί σε μορφή σχολείου
- Συνεταιρικοί Παιδικοί Σταθμοί

• **Λόγοι δημιουργίας των Παιδικών σταθμών**

Οι λόγοι που συντέλεσαν στην δημιουργία Παιδικών σταθμών είναι οι κάτωθι:

1. Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης που επικρατούσαν ανά τον κόσμο, κατά την διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης και μετέπειτα, οδήγησε τους εθελοντές φορείς, την εκκλησία και τα ίδια τα κράτη στην προσπάθεια προστασίας των παιδιών με τη δημιουργία Παιδικών σταθμών.
2. Δημιουργούνται μέσω αυτών οι απαραίτητες προϋποθέσεις, τόσο σωματικές, όσο και πνευματικές και κοινωνικές για την προσαρμογή του

παιδιού στο Δημοτικό σχολείο και την σωστή μετάβαση του στο στάδιο του μαθητή.

3. Το παιδί βρίσκεται σε ένα ευχάριστο περιβάλλον, μέσα στο οποίο μπορεί να παίξει, να κινηθεί, να εκφραστεί και να αισθανθεί ευτυχισμένο με απώτερο σκοπό την κοινωνικοποίηση του και την «κίνηση», του στο σύνολο ως μέλος αυτού.

4. Παρακολουθεί και προφυλάσσει ορθολογικά, την σωματική και ψυχική υγεία του παιδιού.

5. Η δυναμική είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας, οδήγησε τους ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς στη δημιουργία χώρων φύλαξης παιδιών των εργαζομένων μητέρων, που ονομάστηκαν Παιδικοί Σταθμοί.

6. Η απουσία υποστηρικτικών κοινωνικών μηχανισμών, που έχει γίνει πολύ έντονη στις μέρες μας, όπως το στενό περιβάλλον της οικογένειας (παππούδες, συγγενείς, γείτονες), οι οποίοι βοηθούσαν στην ανατροφή των παιδιών αποτέλεσε σημαντική αιτία για την εξέλιξη και αύξηση των Παιδικών σταθμών.

7. Η αύξηση των μονογονεϊκών οικογενειών μετά το τέλος των Παγκοσμίων Πολέμων, ανάγκασε τα κράτη στην περαιτέρω εξέλιξη των Παιδικών σταθμών, για την φύλαξη των παιδιών συγκεκριμένων οικογενειών.

8. Η δημιουργία οικογενειών, δίχως την τέλεση του γάμου, δηλαδή οικογένειες όπου υπάρχει μόνο μητέρα και παιδιά, δίχως την ύπαρξη του θεσμού του γάμου, αυξάνει την ανάγκη εισαγωγής αυτών των παιδιών στους Παιδικούς σταθμούς, διότι η μητέρα αδυνατεί να συντηρήσει την οικογένεια.

9. Η εμφανής προσπάθεια των κρατών, να στηρίξουν τους γονείς των παιδιών προσχολικής ηλικίας, είναι άμεσα συνυφασμένη με το θεσμό των

Παιδικών σταθμών και στις βιομηχανικές κοινωνίες ο συγκεκριμένος θεσμός αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη προτεραιότητα.

- **Ο ρόλος των παιδικών σταθμών**

Οι κυριότεροι παράγοντες που συνθέτουν το ρόλο των Παιδικών σταθμών είναι οι κάτωθι:

1. Η εξασφάλιση ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών και συνθηκών ζωής για όλα τα παιδιά, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το κοινωνικό τους επίπεδο.
2. Η απελευθέρωση των γυναικών και η διευκόλυνση και των δύο γονιών να εργασθούν.
3. Προσφέρεται σημαντική παιδαγωγική βοήθεια σε όλους τους γονείς, διότι μέσα στο έργο της ειδικής νηπιαγωγού, συμπεριλαμβάνεται και η ενημέρωση των γονιών για τον τρόπο μιας σωστής αγωγής των παιδιών.
4. Προφυλάσσει την σωματική υγεία των παιδιών, γιατί λειτουργεί με σύστημα, δημιουργώντας τις πρώτες ηθικές συνήθειες και ασκώντας ταυτόχρονα την νόησή τους, με προγραμματισμένο πλούσιο και κατάλληλο υλικό
5. Παρακολουθεί ορθολογιστικά την ψυχική υγεία του παιδιού, κάτι που δύσκολα όλες οι οικογένειες το προσέχουν. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού πρέπει να υπάρχει και η συμπαράσταση και η συνεργασία των γονέων και του παιδίατρου.
6. Ο Παιδικός σταθμός έχει ως στόχο, να γίνει αποδεκτή η παιδική ηλικία ως ξεχωριστή κοινωνική κατηγορία, ώστε να ευαισθητοποιηθεί το κράτος και να λάβει μέτρα κοινωνικής πολιτικής, που θα στηρίζονται στην άμεση γνώση των συνθηκών κάτω από τις οποίες ζουν τα παιδιά.
7. Επίσης, οι Παιδικοί σταθμοί βοηθούν στην επιμέρους μελέτη παραγόντων, που έχουν άμεση σχέση με την κάλυψη των αναγκών των παιδιών όπως: α) η δημογραφική θέση της παιδικής ηλικίας, β) οι

συνθήκες διαβίωσης των παιδιών, γ) το υπάρχον νομικό πλαίσιο, δ) οι ασχολίες- δραστηριότητες τους και ε) ο συσχετισμός παιδικής ηλικίας και κοινωνικής δικαιοσύνης.

8. Παρέχουν σε κάθε παιδί, υγιεινή και επαρκή διατροφή με σωστή ποιοτική σύνθεση.

9. τέλος, φροντίζουν για την σωστή ατομική υγιεινή και καθαριότητα των παιδιών, αλλά και για την καθαριότητα των χώρων της μονάδας.

Αυτοί είναι οι στόχοι που συναντώνται σήμερα στα προσχολικά ιδρύματα των χωρών εκείνων που έχουν δώσει ιδιαίτερη προσοχή, στο πρόβλημα της ορθής αγωγής των προσχολικών παιδιών.

- **Το θεσμικό πλαίσιο των παιδικών σταθμών**

Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι παιδικοί σταθμοί λειτουργούν παράλληλα με τα νηπιαγωγεία και προσφέρουν φροντίδα και αγωγή σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη και της λειτουργία τους έπαιξε και η ανάγκη αναπροσδιορισμού του ρόλου της προσχολικής παιδαγωγικής μετά τις εξελίξεις στα κοινωνικά και εκπαιδευτικά δρώμενα της χώρας. Έτσι εφόσον ξεπεράσθηκε ο χαρακτηρισμός τους ως προνοιακά ιδρύματα, δόθηκε έμφαση και στον εκπαιδευτικό-παιδαγωγικό τους ρόλο. Ταυτόχρονα προσάρμοσαν τις λειτουργίες τους, έτσι ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τους σύγχρονους κοινωνικούς σχηματισμούς και συνθέσεις της οικογένειας και τα δεδομένα του εκπαιδευτικού συστήματος και των προγραμμάτων προσχολικής αγωγής.

Επομένως, ο παιδικός σταθμός, μπορεί να προσδιορισθεί ως μια οργανωμένη υπηρεσιακή μονάδα παροχής υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και λειτουργιών της προσχολικής αγωγής δηλαδή της φροντίδας, της αγωγής της κοινωνικοποίησης και της εκπαίδευσης.

Στα πλαίσια ανάπτυξης της τοπικής αυτοδιοίκησης και της μεταφοράς αρμοδιοτήτων από την κεντρική εξουσία σε αυτή, οι κρατικοί Παιδικοί σταθμοί μεταβιβάσθηκαν στον πρώτο βαθμό Τοπικής αυτοδιοίκησης (Δήμοι) (άρθρο 12 του ν.2880/2001).

Οι παιδικοί σταθμοί ως κέντρα προσχολικής αγωγής δέχονται παιδιά ηλικίας από 0 έως 6 ετών, δηλαδή μέχρι τη στιγμή που θα πάνε στο δημοτικό σχολείο. Μπορεί να ιδρυθούν είτε από το κράτος, οπότε υπάγονται στο Υπουργείο Εσωτερικών, είτε από ιδιώτες. Το ωράριο λειτουργίας τους είναι πολύ ευρύτερο σε σχέση με αυτό των κλασσικών νηπιαγωγείων (συνήθως είναι γύρω στις 9 ώρες την ημέρα) και η λειτουργία τους είναι σχεδόν όλο το χρόνο σε πενθήμερη βάση.

Στους παιδικούς σταθμούς διορίζονται κατά κύριο λόγο βρεφονηπιοκόμοι, μπορούν όμως να διορισθούν και νηπιαγωγοί, οι απόφοιτοι του Χαροκόπειου Α.Ε.Ι. Οικιακής Οικονομίας, αλλά και πτυχιούχοι άλλων κοινωνικών-παιδαγωγικών επαγγελμάτων των ΤΕΙ (κοινωνικοί λειτουργοί κ.λπ.). Ο Ν. 1431/84 ορίζει πως η προβλεπόμενη ανώτατη αναλογία παιδαγωγού – νηπίων, είναι μία νηπιαγωγός ανά 25 νήπια.

Σύμφωνα με το Ν.2082/1992 που αναφέρεται στα προσχολικά ιδρύματα Κοινωνικής Πρόνοιας, οι παιδικοί, βρεφονηπιακοί ή βρεφικοί σταθμοί ορίζονται ως *«οι οργανωμένες υπηρεσίες οι οποίες αποσκοπούν στην ημερήσια φροντίδα, τη δημιουργική απασχόληση υγείων νηπίων και βρεφών και την αγωγή την προσιδιάζουσα στην ηλικία τους...»* (Νόμος 2082, 1992:2901). Μετέπειτα, το άρθρο 42 του Ν. 2218/94 (ΦΕΚ 90/Α/94) ορίζει ως σκοπό του παιδικού σταθμού, την καθημερινή φύλαξη, φροντίδα, ημερήσια διατροφή, διαπαιδαγώγηση και ψυχαγωγία νηπίων και βρεφών εργαζομένων γονέων, την πολύπλευρη νοητική, συναισθηματική, κοινωνική, ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών και

την προπαρασκευή τους για τη φυσική μετάβασή τους από την οικογενειακή ζωή στο σχολικό περιβάλλον.

Πρέπει να επισημανθεί εδώ, ότι στη διατύπωση του νόμου για το σκοπό των παιδικών σταθμών συμπεριλαμβάνεται ρητά και όχι τυχαία ο όρος «αγωγή» και αυτό έγινε για να τονιστεί παράλληλα και η κοινωνικο-οικονομική και η παιδαγωγική διάσταση της προσφοράς των παιδικών σταθμών (Ζαχαρενάκης, 1996). Έτσι, η λειτουργία του παιδικού σταθμού έχει στις μέρες μας, ένα χαρακτήρα κοινωνικο-παιδαγωγικό.

Η απόφαση του Υπουργείου Υγείας, σε συνεννόηση με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, έδωσε έμφαση στο εκπαιδευτικό έργο του παιδικού σταθμού καθιερώνοντας (στα νηπιακά τμήματα) η εφαρμογή του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος για την προσχολική αγωγή το οποίο έχει εφαρμογή και στα νηπιαγωγεία του Υπουργείου Παιδείας για συγκεκριμένα αναλυτικά παιδαγωγικά προγράμματα (αριθ. πρωτ. 6093/28-11-1988 της Διεύθυνσης Παιδικής Προστασίας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας). Από τον Ιανουάριο του 1989, ισχύει και εφαρμόζεται στους παιδικούς σταθμούς, το Αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, και οι δραστηριότητες που προτείνονται και πραγματοποιούνται από τη νηπιαγωγό βάσει του ισχύοντος ημερήσιου και αναλυτικού προγράμματος.

Συμπεραίνει λοιπόν κανείς, ότι είναι επιτακτική ανάγκη, η ελληνική εκπαιδευτική και κοινωνική πολιτική να εναρμονισθεί και να προσανατολισθεί με την αντίστοιχη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αρχικά αποβλέπει στη γενική κάλυψη των αναγκών της προσχολικής φροντίδας και αγωγής με ανάλογες θέσεις για όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και στοχεύει παράλληλα, σε μια ποιοτικότερη αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται. Αυτός ο προσανατολισμός που έχουν διαμορφώσει και έχουν υιοθετήσει άλλα κράτη-μέλη της

Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται ότι θα επηρεάσει και τη μεταρρύθμιση στη χώρας μας.

Με το βάρος λοιπόν των εσωτερικών και εξωτερικών πιέσεων, η ελληνική κοινωνία θα πρέπει να προχωρήσει προς την κατεύθυνση της βελτίωσης και των προσαρμοστικών αλλαγών του συστήματος προσχολικής φροντίδας και αγωγής.

- **Γενικές αρχές σχεδιασμού και οργάνωσης του χώρου των παιδικών σταθμών με βάση τις επίσημες προδιαγραφές**

Έχει επισημανθεί πολλές φορές στην παρούσα εργασία, πως ένα από τα βασικά στοιχεία της ίδρυσης και οργάνωσης των παιδικών σταθμών, είναι και ο χώρος. Έχει ήδη αξιολογηθεί η παιδαγωγική του αξία, θα προσπαθήσουμε τώρα αναφερθούμε στα κριτήρια επιλογής του χώρου που πρόκειται να στεγασθεί και να λειτουργήσει ένας παιδικός σταθμός, σύμφωνα με τις επίσημες προδιαγραφές.

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις και όλοι οι χώροι του παιδικού σταθμού αποτελούν μέρος του κατασκευαστικού περιβάλλοντος από τον άνθρωπο, του ανθρώπινου οικοσυστήματος με άλλα λόγια. Έτσι, ο παιδικός σταθμός επιβιώνει μέσα από ένα πλέγμα σχέσεων με το φυσικό / βιολογικό περιβάλλον, όπως η γη πάνω στην οποία είναι χτισμένος, ο περιβάλλον χώρος, η έκταση του χώρου παιχνιδιού, ο αέρας και ο ήλιος κ.τ.λ.

Η συνεργασία, του αρχιτέκτονα που θα ασχοληθεί με τη μελέτη του κτιρίου και του εκπαιδευτικού προσωπικού είναι υποχρεωτική, ώστε να είναι η μελέτη ικανή και κατάλληλη να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της προσχολικής αγωγής. Άλλωστε, οι σκοποί του παιδικού σταθμού και το παιδαγωγικό σύστημα που θα εφαρμοσθεί, το οποίο απαιτεί ειδική διάρθρωση και διαρρύθμιση των εσωτερικών χώρων, είναι αυτοί που καθορίζουν τη μορφή και την αρχιτεκτονική δομή του κτιρίου.

Η ήρεμη συμβίωση και συνύπαρξη διαφορετικών ατόμων, απαιτεί τη διαμόρφωση ενός άνετου περιβάλλοντος και μιας οικείας ατμόσφαιρας, τόσο στον εργασιακό και όσο και στον οικογενειακό χώρο. Για την επίτευξη όμως της ατμόσφαιρας αυτής, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η «σωστή» οργάνωση του χώρου, με τέτοιο τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες όχι μόνο του κάθε ατόμου αλλά και του συνόλου που βρίσκεται και χρησιμοποιεί τον συγκεκριμένο χώρο. Την οργάνωση μπορεί να την κάνει ένα και μόνο άτομο, με μια αυτόνομη ενέργεια, διότι επηρεάζεται από τρία στοιχεία, το χώρο, τα υλικά-αντικείμενα και το πρόσωπα που κινούνται μέσα στο χώρο αυτό.

Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι : *«Οργάνωση είναι ένα σύνολο διαδικασιών ή ενεργειών που συγκροτούν και τελειοποιούν τις σχέσεις των μερών του όλου (Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια:565)*. Ουσιαστικά η καλή οργάνωση είναι μια ρυθμιστική ενέργεια που αφορά σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και πραγμάτων και έχει τις δικές της λειτουργίες και όργανα προσαρμοσμένα στους στόχους της.

Μέσα στα καθήκοντα του υπεύθυνου οργάνωσης του παιδικού σταθμού είναι η αξιοποίηση και των τριών στοιχείων που προαναφέρθηκαν. Αυτός καλείται να καλύψει τις ανάγκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, να συμπεριλάβει δηλαδή, όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στο χώρο του παιδικού σταθμού, έχοντας λάβει υπόψη του τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των παιδιών και του προσωπικού.

Η επιλογή του χώρου, θα πρέπει να γίνεται με βάση κάποια κριτήρια που αφορούν την καταλληλότητα του σχεδίου και τη λειτουργικότητα του χώρου. Ο ίδιος ο χώρος πρέπει να εξυπηρετεί πρωτίστως τις ανάγκες των παιδιών αλλά και τις ανάγκες της ίδιας της παιδαγωγικής διαδικασίας.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμόρφωσης του χώρου, τα οποία

βασίζονται στην παιδοκεντρική κατεύθυνση είναι:

- Ο διαχωρισμός του εσωτερικού χώρου σε γωνιές ελεύθερων δραστηριοτήτων, με σκοπό την ενίσχυση της ελεύθερης έκφρασης και δημιουργικότητας των παιδιών,
- Η άμεση σύνδεση του χώρου με τις εικόνες της καθημερινότητας των παιδιών και
- Η προσαρμογή του χώρου στην παιδική κλίμακα, δίνοντας έτσι την δυνατότητα στα παιδιά να παρεμβαίνουν σε αυτόν,
- Η ευελιξία του χώρου, που βοηθά στον εμπλουτισμό και την αναδιαμόρφωση κάθε φορά με καινούργιο υλικό, βοηθώντας έτσι τις διάφορες ανάγκες της παιδαγωγικής διαδικασίας (Γερμανός., 1992).

Ο χώρος θα πρέπει να είναι έτσι διαμορφωμένος, ώστε να δίνει την δυνατότητα στα παιδιά να παρεμβαίνουν σε αυτόν, προσδίδοντας του χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, έτσι ώστε μέσα στο χώρο να προβάλλονται τα προσωπικά τους στοιχεία. Μέσα από αυτά τα προσωπικά στοιχεία-σημάδια που αφήνει το παιδί τονίζεται η ιδιαιτερότητά του και η προσωπικότητά του. Η «σωστή» οργάνωση του χώρου, έχει σκοπό την ανάπτυξη από τα παιδιά δικών τους πρωτοβουλιών, ενεργώντας στα πλαίσια της αρχής της αυτενέργειας, της ελεύθερης έκφρασης / δημιουργικότητας, της συμμετοχικότητας και της εκπλήρωσης της ανάγκης τους για εξερεύνηση και έκφραση του εαυτού τους, προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία κοινωνικοποίησής τους .

Για τη σωστή οργάνωση και λειτουργία ενός παιδικού σταθμού, πρέπει πρώτα από όλα το κτίριο να ανταποκρίνεται σε ορισμένες απαιτήσεις και πρακτικές της νέας παιδαγωγικής και ψυχολογίας που αφορούν την υγιεινή, την αρχιτεκτονική και την αισθητική της κτιριακής

εγκατάστασης. Κατόπιν είναι απαραίτητη η κατάλληλη διαμόρφωση του εσωτερικού και εξωτερικού χώρου.

Τα γενικά κριτήρια ίδρυσης και λειτουργίας ενός παιδικού σταθμού είναι τα κάτωθι:

α) χωροταξικά (αν η περιοχή είναι αστική, αγροτική κ.λ.π., εάν διασφαλίζονται συνθήκες υγιεινού περιβάλλοντος και

β) κοινωνικά (η πληθυσμιακή ανάπτυξη της περιοχής, η κοινωνική σύνθεση και δομή της οικογένειας, οι υφιστάμενες κοινωνικές ανάγκες.

Για την ανέγερση παιδικού σταθμού είναι απαραίτητη η ύπαρξη κατάλληλου οικοπέδου ή κτιρίου με την κατάλληλη έκταση. Ειδικότερα ως κριτήρια ίδρυσης αναφέρονται:

- Οι παιδικοί σταθμοί ιδρύονται μέσα σε αστικές-ημιαστικές περιοχές (εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των εργαζομένων γονέων). Δεν επιτρέπεται η εγκατάστασή τους σε οικοδομές, των οποίων τμήματα χρησιμοποιούνται για άλλο σκοπό και έχουν κοινή με το σταθμό είσοδο ή έξοδο.

- Οι ισχύουσες προδιαγραφές κατασκευής παιδικού σταθμού, προσδιορίζουν την ελάχιστη επιφάνεια του οικοπέδου στα 800.τ.μ. για 60 παιδιά (ΦΕΚ 645 τ. Β΄. 31—7-1997, αρθ.2).

- Κάθε παιδικός σταθμός πρέπει να διαθέτει διαμορφωμένο υπαίθριο χώρο με αναλογία 4.50 τ.μ. / παιδί (ΦΕΚ 645, τ.Β΄, 31-7-1997, αρθ.5).

Το Υπουργείο Υγείας, μέσω των Τεχνικών Υπηρεσιών του, έχει προτείνει τις παρακάτω προδιαγραφές για τους χώρους και τη λειτουργία των παιδικών σταθμών. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη φροντίδα για την αποφυγή ιδρυματικού χαρακτήρα τόσο στη γεωμετρική οργάνωση του χώρου (αποφυγή συμμετρίας, απλής παράθεσης χώρων, κ.λπ.), όσο και στην ποιότητα των εσωτερικών χαρακτηριστικών (δημιουργία δηλαδή,

«ατμόσφαιρας», με αποφυγή μονοχρωμίας, τυποποίησης κλπ.). αλλά και στον τρόπο χρήσης των χώρων γενικότερα (αποφυγή απαγορεύσεων, ρουτίνας, αυστηρός έλεγχος των χώρων κ.λπ)

Ειδικότερα, τα βασικά σημεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό του Παιδικού Σταθμού, σύμφωνα με τις Τεχνικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας είναι τα παρακάτω:

- Αναγκαιότητα ύπαρξης μεγάλων ενιαίων χώρων, που να δίνουν τη δυνατότητα της υποδιαίρεσης τους όταν χρειαστεί, ή της ενοποίησης τους σε μεγαλύτερους. Τέτοιοι χώροι εξασφαλίζουν ταυτόχρονα α) τον προσωπικό χώρο για το παιδί ώστε να αναπτύξει τη φαντασία και τη δημιουργικότητά του, χωρίς όμως να έχει την αίσθηση της απομόνωσης, β) την άνετη αλλά διακριτική επίβλεψη του προσωπικού και γ) την ανάπτυξη και ενίσχυση των ομαδικών δραστηριοτήτων.
- Ο προσανατολισμός των χώρων και ιδιαίτερα των χώρων στους οποίους κυκλοφορούν, χρησιμοποιούν και αναπτύσσουν δραστηριότητες τα παιδιά, πρέπει να είναι καλά καθορισμένος. Θα πρέπει να υπάρχει μια λειτουργική συνέχεια των χώρων, βρίσκονται σε λειτουργική συνέχεια μεταξύ τους και η συνολική σύνθεση του χώρου του παιδικού σταθμού να δίνει ερεθίσματα στα παιδιά, χωρίς όμως να τα κουράζει ή να τα αποπροσανατολίζει.
- Οι βοηθητικοί χώροι και οι χώροι κυκλοφορίας, πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο, προς όφελος των χώρων που κινούνται τα παιδιά. Αυτό εξασφαλίζει τη λειτουργικότητα ως υπηρεσία και ως μονάδα Προσχολικής Αγωγής. Βέβαια, οι οικονομικοί πόροι το επιτρέπουν, είναι αποδεκτή μια μεγαλύτερη ανάπτυξη και των άλλων χώρων (γραφείων, γενικών ή βοηθητικών υπηρεσιών κ.λπ.).
- Μιας και ένας από τους βασικούς στόχους της κοινωνικής εκπαίδευσης είναι η αυτοεξυπηρέτηση των παιδιών, πρέπει η σχεδίαση και η

τοποθέτηση της επίπλωσης και του εξοπλισμού γενικότερα να γίνεται έτσι ώστε τα στοιχεία αυτά να είναι προσιτά και εύχρηστα από αυτά.

- Είναι απαραίτητη η ποικιλία, η διαβάθμιση και η μετρημένη χρήση των χαρακτηριστικών του οικείου περιβάλλοντος, όπως είναι το χρώμα, ο φωτισμός, τα ύψη των ορόφων, τα σχήματα κ.λπ.
- Όπως απαιτείται για το κτίριο έτσι απαιτείται και για τους εξωτερικούς χώρους μελέτη και οργάνωση. Οι Εσωτερικοί και οι εξωτερικοί χώροι πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται και να ενοποιούνται όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν αποτελώντας ενιαίο σύνολο.
- Πρέπει να υπάρχουν αυξημένα και αυστηρά μέτρα ασφαλείας. Σε σχέση με την ηλικία των παιδιών χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή και χρήση των κατασκευαστικών στοιχείων (Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών Υ.Υ.Π.Κ.Α, 1983).

Οι τεχνικές υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας έχοντας λάβει υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες των παιδιών πρότειναν τις αναλογίες τετραγωνικών μέτρων ανά παιδί.

Ο νόμος λοιπόν απαιτεί περίπου $1,8 \mu^2$ καθαρά ($3,5 \mu^2$ μικτά) ανά παιδί για το χώρο απασχόλησης και $3,5$ έως $4,5 \mu^2$ ανά παιδί στον εξωτερικό χώρο. Γενικότερα η διαθεσιμότητα μεγαλύτερων χώρων είναι επιθυμητή αν και τις περισσότερες φορές έρχεται σε αντίθεση με τις υφιστάμενες δυνατότητες (οικονομικές και στενότητας χώρου, ιδιαίτερα μέσα στις αστικές περιοχές).

Σε ότι αφορά την οργανική δομή (εσωτερική διάρθρωση-διάταξη των χώρων) έτσι ώστε να προκύψει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα ως προς την επικοινωνία και την εξυπηρέτηση όλων όσων έχουν σχέση με αυτόν διακρίνονται τρεις ομάδες χώρων:

- Χώρους που προορίζονται για την υποδοχή και την αναμονή των

παιδιών και των γονέων

- Χώρους παιδιών που αποτελούν και τους κύριους χώρους του σταθμού.

Στους χώρους αυτούς καλύπτεται η βασική λειτουργία του παιδικού σταθμού και πρέπει να βοηθούν στην ικανοποίηση όλων των αναγκών και δραστηριοτήτων της ζωής των παιδιών ανάλογα με την ηλικία τους.

Στον χώρο αυτό περιλαμβάνεται : αίθουσα πολλαπλών χρήσεων (που έχει διαμορφωθεί κατάλληλα), υπνοδωμάτιο που καλύπτει την ανάγκη των παιδιών για ανάπαυση και ύπνο.

- Χώρους γενικών ή βοηθητικών υπηρεσιών οι οποίοι στο σύνολό τους πρέπει να επιτρέπουν και να εξυπηρετούν την καλή λειτουργία του Σταθμού: γραφείο Διεύθυνσης, ιατρείο, γραφείο πολλαπλών χρήσεων, αποθήκη τροφίμων και υλικού, κουζίνα, χώροι υγιεινής παιδιών και προσωπικού (Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών Υ.Υ.Π.Κ.Α., 1983).

Για την κατανομή και την οργάνωση των χώρων από τον υπεύθυνο πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πιο κάτω :

- η μάθηση των παιδιών
- η εκπλήρωση των απαιτούμενων καθηκόντων
- η ασφάλεια των παιδιών και των ενηλίκων
- η τάξη και η αισθητική των ανθρώπων που κινούνται στον παιδικό σταθμό.
- το αίσθημα ανεξαρτησίας και αρμοδιότητας των παιδιών
- οι διδακτικές μέθοδοι των παιδαγωγών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ

- **Ο παιδικός σταθμός σήμερα**

Ο ρόλος του περιβάλλοντος, ιδίως στην τρυφερή παιδική ηλικία, είναι τεράστιος. Είναι ανάγκη να νοιώθουν τα παιδιά ότι το περιβάλλον τους βρίσκεται σε αρμονία με τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους. Γι' αυτό και ο σχολικός χώρος, που είναι ο χώρος που τα παιδιά περνούν πολλές ώρες της μέρας τους, όχι μόνο καθορίζει τη λειτουργία του χώρου αυτού, αλλά παράλληλα επηρεάζει θετικά ή αρνητικά την όλη αγωγή τους.

Η διαπίστωση αυτή κάνει τους ειδικούς και στην προκειμένη περίπτωση τους εκπαιδευτικούς, να αισθάνονται στους ώμους τους ένα μεγάλο βάρος και μια τεράστια ευθύνη. Γιατί θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στο πώς θα οργανώσουν το σχολικό περιβάλλον και τη δουλειά τους, ώστε να είναι θετική η συμβολή τους στην αρμονική ανάπτυξη των παιδιών.

Τι γίνεται όμως μέχρι σήμερα; Έχει καταφέρει το περιβάλλον του σχολείου να γίνει αγαπητό και ελκτικό; Συνδέει τη σκέψη και τη δράση με τα αισθήματα και τα συναισθήματα του παιδιού; Μπορεί να καλύψει τις αισθητικές ανάγκες του;

- **Οι εσωτερικοί χώροι του παιδικού σταθμού**

Οι σύγχρονες ψυχοπαιδαγωγικές αντιλήψεις, διαπιστώνουν πως το κτιριακό συγκρότημα του παιδικού σταθμού πρέπει να περιλαμβάνει:

- *Το δωμάτιο υποδοχής*, που είναι ο χώρος υποδοχής των παιδιών από τον παιδαγωγό και πολλές φορές μπορεί να υποδέχεται και τους γονείς των παιδιών, για να συζητηθούν θέματα που αφορούν την αγωγή των παιδιών τους.

- *Την ματιοθήκη (βεστιάριο, γκαρνταρόμπα), σε έναν άλλο χώρο του κτιρίου, με τα αναγκαία ντουλάπια και τις κρεμάστρες, στο σωστό ύψος και απόσταση μεταξύ τους για τα ατομικά αντικείμενα, τα καλαθάκια τους, τα παπούτσια (βροχής, ρυθμικής) και τα ρούχα των παιδιών.*

- *Τους χώρους υγιεινής, με όλες τις απαραίτητες εγκαταστάσεις στο κατάλληλο σημείο και στο ύψος των παιδιών, όπως π.χ. τους νιπτήρες, τις λεκάνες και τους καθρέφτες. Θα πρέπει να υπάρχει παράθυρο ή φεγγίτης για εξαερισμό και φωτισμό, οι πόρτες να είναι μικρές και ελαφριές για να τις κλείνουν εύκολα τα νήπια, και να κλειδώνουν μόνο απ' έξω. Εκεί υπάρχουν και τα ατομικά είδη καθαριότητας του κάθε παιδιού, όπως το ποτήρι νερού, η οδοντόβουρτσα, η οδοντόπαστα, το σαπούνι και η πετσέτα.*

- *Το αναπαυτήριο, κατάλληλα διαμορφωμένο με κρεβάτια, για να ηρεμούν λίγο τα παιδιά των νηπιαγωγείων εκείνων που η λειτουργία είναι μέχρι το απόγευμα.*

- *Το δωμάτιο ρυθμικής, η χρήση του οποίου μπορεί να μετατραπεί και για προβολές ή για τραπεζαρία ή ακόμη και για αναπαυτήριο.*

- *Το ιατρείο, στο οποίο πρέπει να υπάρχει ο απαραίτητος εξοπλισμός όπως ο ζυγός, το κρεβάτι εξετάσεων, το αναστημόμετρο, διάφορα φαρμακευτικά και επιδεσμικά είδη, εργαλεία και όργανα που είναι απαραίτητα για το νηπιαγωγείο.*

- *Το δωμάτιο ασκήσεων ή δραστηριοτήτων: Στο δωμάτιο αυτό απασχολούνται τα παιδιά σε μικρές ή μεγάλες ομάδες. Ορισμένα έπιπλα του δωματίου αυτού πρέπει να παραμένουν σταθερά, για να διευκολύνουν την ομαδική συγκέντρωση των παιδιών γύρω από την παιδαγωγό, για ελεύθερες ανακοινώσεις, για την πρωινή προσευχή, το παραμύθι, το τραγούδι, τη μουσική ακρόαση, την εργασία των παιδιών κατά ομάδες, το χωρισμό αυτού του χώρου σε «γωνιές» κ.α. Στο χώρο αυτό*

πρέπει να υπάρχουν τραπεζάκια, καρεκλάκια στα μέτρα των παιδιών, ατομικά τραπεζάκια, άλλες καρέκλες ή πολυθρόνες, μικρο- έπιπλα για τη φύλαξη των υλικών κτλ. Και το δάπεδο πρέπει να είναι στρωμένο με μοκέτα.

Το δωμάτιο αυτό πρέπει να είναι ευρύχωρο και χωρισμένο σε γωνιές, ώστε να μπορούν τα εργαλεία, τα παιχνίδια και το ακατέργαστο υλικό να τακτοποιούνται στις γωνιές και το παιδί να ξέρει πού θα βρει καθετί που χρειάζεται και πού θα το ξαναβάλει. Όλα τα υλικά που χρειάζονται τα παιδιά πρέπει να τοποθετούνται σε ράφια χαμηλά (εταζέρες ή συρτάρια), για να έχουν εύκολη πρόσβαση τα παιδιά. Κάθε παιδί πρέπει να παίρνει ότι θέλει, ανάλογα με τις ανάγκες του, τις κλίσεις του και τα ενδιαφέροντά του, τις δραστηριότητες του προγράμματος κ.τ.λ.

Στο διδακτήριο είναι ανάγκη να υπάρχει ακόμη:

- *Κουζίνα* με κατάλληλο εξοπλισμό (νεροχύτη, ψυγείο, ηλεκτρική κουζίνα, ντουλάπια, μαγειρικά σκεύη κτλ.) και
- *Αποθήκη και πατάρια.*

Ο τρόπος διαμόρφωσης και οργάνωσης του περιβάλλοντος της τάξης στον παιδικό σταθμό, αντανακλά τη φιλοσοφία του αναλυτικού προγράμματος. Επειδή τα παιδιά και ο παιδαγωγός περνούν πολλές ώρες μέσα στην αίθουσα δραστηριοτήτων, το αναλυτικό πρόγραμμα του παιδικού σταθμού καθιστά επιτακτική την ανάγκη της διαρρύθμισης με μεγάλη φροντίδα του ζωτικού αυτού χώρου του περιβάλλοντος της τάξης.

Ο λόγος αυτός, απαιτεί μια καλή οργάνωση του χώρου, του υλικού και των εργαλείων, καθώς και των δραστηριοτήτων. Με την σωστή οργάνωση ενθαρρύνεται και υποβοηθείται η μάθηση, ενεργοποιείται η

σκέψη και προάγεται η νοημοσύνη του παιδιού, επιτρέποντας ταυτόχρονα τον πειραματισμό, την επέκταση των εμπειριών και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων, μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η υλοποίηση των στόχων του αναλυτικού προγράμματος.

Στον παιδικό σταθμό χρειάζεται πρώτα απ' όλα διακόσμηση του χώρου (των τοίχων) και οργάνωση του υλικού. Η διακόσμηση των τοίχων και η διευθέτηση του υλικού του παιδικού σταθμού, έχει μεγάλη παιδαγωγική σημασία για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, γιατί τους δίνει τα κατάλληλα ερεθίσματα μιας πρώτης και απαραίτητης αγωγής των παιδιών γιατί επιδρούν ευνοϊκά στην ευαισθησία τους, δημιουργούν ένα ευχάριστο περιβάλλον τάξης και συνιστούν μια κατάλληλη παιδαγωγική ατμόσφαιρα.

Ένα ευχάριστο περιβάλλον μέσα στην τάξη, με διακοσμημένους τοίχους και σωστά τακτοποιημένα υλικά, προτρέπει τα παιδιά στο να αποκτήσουν συνήθειες τάξης και φροντίδας, αναπτύσσοντας παράλληλα με πολλή χαρά τις δραστηριότητές τους και ζώντας μια ευτυχισμένη και ήσυχη ομαδική ζωή. Στη διαρρύθμιση αυτή του περιβάλλοντος της τάξης του παιδικού σταθμού περιλαμβάνεται βασικά: α) η διακόσμηση του χώρου των τοίχων, των αιθουσών δραστηριοτήτων και του διαδρόμου, β) η διευθέτηση του υλικού σε «γωνιές».

- **Η διακόσμηση του χώρου**

Η διακόσμηση του χώρου, έχει μια σημαντική συμβολή στην πρώτη αισθητική αγωγή των παιδιών, γιατί μέσω αυτής ασκείται μια συνεχής επίδραση στην ανάπτυξη της ευαισθησίας των παιδιών απέναντι στο ωραίο, την τάξη, την καλαισθησία, την αρμονία, την ομορφιά, προδιαθέτοντας τα να αγαπήσουν και να σεβαστούν αυτό το χώρο. Οι χώροι που μπορούν κυρίως να διακοσμηθούν είναι οι τοίχοι της αίθουσας και του διαδρόμου. Θα πρέπει να προτιμηθούν αντίγραφα

έργων, κλασικών και σύγχρονων μεγάλων ζωγράφων, εικόνες από αρχαία ελληνικά μνημεία και αγάλματα, αλλά και πρωτότυπα έργα ζωγραφικής, ιχνογραφήματος, χειροτεχνίας, κτλ. των παιδιών.

Τα αντίγραφα πινάκων πρέπει να είναι κρεμασμένα σε κινητά πλαίσια και με σωστή τακτοποίηση. Κατά καιρούς μερικοί πίνακες καλό θα είναι να ανανεώνονται, ενώ άλλοι μπορούν να μένουν στη θέση τους όλη τη χρονιά, ως σταθερά σημεία διακόσμησης και, κατά κάποιο τρόπο, ως σύμβολα της τάξης του παιδικού σταθμού, γιατί τα παιδιά έχουν την ανάγκη της ασφάλειας που τους παρέχεται από αμετακίνητα στοιχεία.

Ο παιδαγωγός, εξάλλου, πρέπει οπωσδήποτε να επιλέγει ένα τουλάχιστον από τα καλύτερα έργα κάθε παιδιού και να το εκθέτει σε κάποιο σημείο κάνοντας έτσι κάθε παιδί να αισθάνεται σημαντικό και να νοιώθει ότι ζει κοντά στα έργα του. Θέλει όμως ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μην καλυφθούν ολόκληροι οι τοίχοι, γιατί τα μάτια των παιδιών έχουν ανάγκη να ξεκουράζονται και σε μερικούς ακάλυπτους τοίχους.

Είναι δεδομένο πως το παιδί πρέπει να ζει μέσα σ' ένα αρμονικό και τακτοποιημένο περιβάλλον. Για το λόγο αυτό, το νηπιαγωγείο πρέπει να είναι νεόκτιστο, ηλιόλουστο και χαρούμενο, αλλά αυτό δεν είναι αρκετό. Το δωμάτιο παιγνιδιών, η αίθουσα δραστηριοτήτων, αλλά και οι άλλοι εσωτερικοί χώροι του παιδικού σταθμού πρέπει να δημιουργούν την αίσθηση ενός ευχάριστου περιβάλλοντος, το οποίο μπορεί να ξυπνά στα παιδιά την αίσθηση της τάξης και της ομορφιάς.

Η διακόσμηση και η οργάνωση του χώρου του παιδικού σταθμού επιβάλλεται να δίνει στα παιδιά τα ερεθίσματα εκείνα που θα αναπτύξουν την καλαισθησία τους. Μέσω αυτών, τους προφέρεται ένα μέσο, για να αποκτήσουν τόσο σεβασμό στα αντικείμενα όσο και τρόπους καλής συμπεριφοράς. Για όλους τους παραπάνω λόγους το δωμάτιο παιγνιδιών ή δωμάτιο δραστηριοτήτων είναι απαραίτητο να είναι ευρύχωρο και

όμορφο. Θα μπορούσε, κατά κάποιον τρόπο, να θεωρηθεί το «σαλόνι» του παιδικού σταθμού, όμορφο και ζεστό, όπως ακριβώς είναι το σαλόνι ενός σπιτιού και πρέπει να είναι πάντοτε προσεγμένο και ωραίο, αφήνοντας την καλύτερη εντύπωση. Και τα χρώματα των τοίχων παίζουν σημαντικό ρόλο στην αγωγή των παιδιών, γι αυτό και οι τοίχοι, πρέπει να είναι ανοιχτόχρωμοι, για να προσφέρουν όμορφη διακόσμηση.

Στη διακόσμηση του χώρου συμπεριλαμβάνονται, επίσης, τα φυτά σε γλάστρες τα ανοιχτόχρωμα τραπεζάκια, οι όμορφες κουρτίνες στα παράθυρα, τα ντουλάπια, απλά και όμορφα τακτοποιημένα, οι εικόνες και τα έργα των παιδιών, τα οποία αναφέρθηκαν πιο πάνω κτλ.

- **Το υλικό του παιδικού σταθμού**

Στις μέρες μας, οι παιδικοί σταθμοί χρησιμοποιούν μια μεγάλη ποικιλία υλικού, τόσο φυσικού ή ακατέργαστου όσο και ειδικά δομημένου, που υποβοηθάει το παιδί να αναπτύξει τη σκέψη του και τη νοημοσύνη του, να γνωρίσει τον εαυτό του και το περιβάλλον του, να εκφραστεί και να δημιουργήσει. Η πρόοδος της ψυχοπαιδαγωγικής επιστήμης, αναπροσαρμόζει και εμπλουτίζει κατά καιρούς, το υλικό αυτό. Έτσι, πολλές φορές ορισμένα υλικά παραμερίζονται, ενώ άλλα παίρνουν την πρώτη θέση, όπως π.χ. το δημιουργικό υλικό.

Όλα τα υλικά μπορούν να χαρακτηριστούν παιδαγωγικά, μόνο όταν το παιδί μπορεί να τα μεταχειρίζεται με τη θέλησή του και να παιδαγωγείται. Ειδικότερα, αν ο σκοπός του υλικού είναι να βοηθήσει τη διδασκαλία, για να γίνει πιο συγκεκριμένη, λέγεται διδακτικό υλικό. Ο όρος διδακτικό υλικό είναι ήδη γνωστός από το 1923 και στην εξέλιξη του συνέβαλε η M. Montessori με τη μέθοδό της. Το παιδί, με τη «μαγική» χρήση ενός υλικού, το οποίο επινοήθηκε με βάση έναν καλά καθορισμένο σκοπό, αναπτύσσει τις διάφορες δεξιότητές του (χειροτεχνικές και άλλες), μαθαίνει να παίζει και να ταξινομεί το υλικό

και αποκτώντας έτσι γνώσεις, που έχουν σχέση με όλους τους τομείς ανάπτυξής του».

Έπιπλα για τακτοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού

Στα έπιπλα αυτά περιλαμβάνονται ντουλάπια, έπιπλα με ράφια, συρταριέρες, βιβλιοθήκες, ότι δηλαδή επιτρέπει την ταξινόμηση του υλικού με διάφορα κριτήρια τα οποία σχετίζονται με έννοιες προς διδασκαλία. Τέτοια κριτήρια είναι το θέμα του εκπαιδευτικού υλικού (πετρώματα, τρόφιμα, εικόνες με ζώα ή φυτά κ.λπ.), το χρώμα του, το σχήμα του, το μέγεθός του, η υφή της επιφάνειάς του, το υλικό κατασκευής του, ο τρόπος χρήσης του. Αυτό δίνει τη δυνατότητα σε δραστηριότητες όπως η επιλογή, η αναζήτηση, η χρησιμοποίηση και η εκ νέου τακτοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού, να συνδυασθούν σαφώς με τα κριτήρια αυτά και να αξιοποιηθούν για την εξοικείωση των παιδιών με τις αντίστοιχες έννοιες.

Έπιπλα με δυνατότητα πολλαπλής χρήσης

Στα έπιπλα αυτής της κατηγορίας, που έχουν το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι μπορούν να αξιοποιηθούν με πολλούς εναλλακτικούς τρόπους, ανήκουν αυτά που σε καμία περίπτωση, δεν προκαθορίζεται η χρήση τους. Εδώ μπορούν να ενταχθούν τα τραπέζια (ατομικά ή για ομάδα) και οι κινητές, χαμηλές (ύψος ως 70 εκ.) πτυσσόμενες ραφιέρες. Δεν έχουν μόνιμη θέση, επειδή παιδιά και νηπιαγωγός τα μετακινούν στο μέρος που τα χρειάζονται κάθε φορά. Έτσι, με τα έπιπλα αυτά δημιουργείται το άμεσο πλαίσιο χώρου για την ανάπτυξη διαφορετικών ειδών από δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα, η συζήτηση, οι μορφές ατομικής ή ομαδικής εργασίας, η απασχόληση με εκπαιδευτικό υλικό, το εκπαιδευτικό παιχνίδι με ατομική ή ομαδική μορφή και οι παρουσιάσεις ενός θέματος από τον παιδαγωγό ή τα παιδιά.

- **Εξοπλισμός για ανάπτυξη συμβολικού παιχνιδιού**

Στην κατηγορία αυτή ανήκει το «κουκλόσπιτο» και διάφορες κατασκευές που μπορούν να γίνονται στην τάξη με τη συμμετοχή των παιδιών, στα πλαίσια ενός σχεδίου ή μετά από μια εκπαιδευτική επίσκεψη.

- **Εξοπλισμός «προσωπικού χώρου»**

Ο προσωπικός χώρος αποτελείται από τα ατομικά ντουλάπια των παιδιών και κάθε αντικείμενο που μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση του προσωπικού τους μικροπεριβάλλοντος.

Τα έπιπλα και ο εξοπλισμός πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στην παιδική κλίμακα. Πολύ σημαντικό είναι το ύψος των επίπλων, που πρέπει να είναι τέτοιο, ώστε το παιδί να μπορεί να φθάνει όλα τα αντικείμενα που υπάρχουν σε αυτό. Πρέπει επίσης να είναι ελαφριά ή με τροχούς, για να μετακινούνται εύκολα από τα ίδια τα παιδιά. Τέλος, ο σχεδιασμός τους πρέπει να είναι σαφής, διευκολύνοντας έτσι τα παιδιά στην ορθή χρησιμοποίησή τους».

- **Οι γωνιές του παιδικού σταθμού - η οργάνωσή τους και ο ρόλος της παιδαγωγού**

Οι παιδικοί σταθμοί οργανώνουν τους χώρους τους για διάφορες δραστηριότητες, σε «γωνιές» όπως έχει επικρατήσει να λέγεται. Η οργάνωση αυτή δεν υλοποιεί μόνο τους στόχους του προγράμματος, αλλά ταυτόχρονα απλοποιεί τη λειτουργία του παιδικού σταθμού. Τα παιδιά απλώνονται οργανωμένα στην τάξη, σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα που έχουν.

Οι γωνιές θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως η κοινωνία σε σμίκρυνση, στις οποίες τα παιδιά μεταφέρουν τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει και παίζουν με τις εμπειρίες τους. Στις γωνιές δεν υπάρχει διαχωρισμός εργασίας και παιχνιδιού.

Οι γωνιές που μπορεί να έχουν δημιουργηθεί σε μια τάξη παιδικού

σταθμού είναι: γωνιά βιβλιοθήκης, γωνιά παιδαγωγικών παιχνιδιών, γωνιά εικαστικών, γωνιά παρατήρησης-συζήτησης, γωνιά των επιστημών και των εξερευνήσεων, γωνιά μουσικής, γωνιά του κουκλόσπιτου, γωνιά με το μαγαζάκι, γωνιά μεταμφιέσεων, γωνιά οικοδομικού υλικού, γωνιά κουκλοθέατρου, γωνιά με άμμο / με νερό, γωνιά της φύσης, γωνιά του μαραγκού, γωνιά ιατρείου, γωνιά του φούρναρη, γωνιά καθαριότητας κ.ά.

Σε μικρούς χώρους που δεν δίνουν τη δυνατότητα να γίνουν όλες οι γωνιές, η παιδαγωγός επιλέγει, σύμφωνα και με αυτές με τις οποίες η ίδια είναι πιο εξοικειωμένη, αυτές που θεωρεί σημαντικότερες για την επιτυχία των στόχων της. Γιατί η οργάνωση να πρέπει να είναι ανάλογη των δυνατοτήτων, των εμπειριών και του βιογραφικού, της παιδαγωγού.

Μπορεί να ξεκινήσει τη χρονιά με λίγες γωνιές, τις οποίες όμως θα έχει προσαρμόσει ανάλογα με τις εμπειρίες των παιδιών. Για παράδειγμα, από τις πρώτες γωνιές που μπορούν να οργανωθούν σ' έναν παιδικό σταθμό είναι ένα κουκλόσπιτο και ένα μαγαζάκι. Στην πορεία και ανάλογα με τα γνωστικά ενδιαφέροντα των παιδιών, προστίθενται και κάποιες άλλες. Αν δηλαδή, στη γνωριμία με το περιβάλλον, γίνει μια συζήτηση για το γιατρό, το ιατρείο, το νοσοκομείο, η οργάνωση μιας γωνιάς ιατρείου θα κινήσει αμέσως το ενδιαφέρον των παιδιών.

Οι γωνιές θα μπορούσαν να διαχωριστούν σε μόνιμες και εποχιακές ή περιοδικές. Μόνιμες είναι αυτές που παραμένουν στην αίθουσα σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς, όπως η γωνιά με το σπιτάκι, η γωνιά της βιβλιοθήκης, η γωνιά του οικοδομικού υλικού. Εποχιακές είναι αυτές που μεταβάλλονται, ανάλογα με την εποχή που έχουμε ή ανάλογα με την ενότητα που επεξεργαζόμαστε συγκεκριμένη εποχή.

Κάποιες από τις γωνιές στην πράξη είναι πιο θορυβώδεις από άλλες, όπως η γωνιά της μουσικής, του οικοδομικού υλικού κ.ά. Αυτές καλό

είναι να οργανώνονται από την παιδαγωγό μακριά από τις ήσυχες γωνιές της τάξης.

Για όλες τις γωνιές όμως, θα πρέπει η παιδαγωγός να έχει οπτική επαφή, ώστε να είναι εύκολη παρακολούθηση των παιδιών.

Όσο καλά και αν έχει οργανώσει η παιδαγωγός τις γωνιές από την αρχή της χρονιάς, δεν πρέπει να τις εγκαταλείπει και συνεχώς να φροντίζει για τον πλουτισμό και τη βελτίωση της λειτουργικότητάς τους. Για την αποτελεσματικότερη επίτευξη του σκοπού αυτού, η παιδαγωγός παρατηρεί τη συμπεριφορά και τις κινήσεις των παιδιών μέσα στην τάξη την ώρα των αυθόρμητων δραστηριοτήτων: Μαζεύονται πολλά σε μια γωνιά; Γυρίζουν άσκοπα στην τάξη ή υποαπασχολούνται; Υπάρχουν γωνιές που δεν απασχολούν καθόλου τα παιδιά; Μήπως για να πάει κανείς στο σπιτάκι, πρέπει να ενοχλήσει κάποιους που παίζουν με το οικοδομικό υλικό; Υπάρχουν δυσκολίες στο συμμάζεμα των γωνιών;

Παρατηρώντας όλα τα παραπάνω, η παιδαγωγός εξετάζει αντίστοιχα αν επαρκούν οι γωνιές για την απασχόληση όλων των παιδιών, αν χρειάζεται να προσθέσει ή να αφαιρέσει κάποια πράγματα, αν υπάρχει πρόβλημα στη διαρρύθμιση των γωνιών, αν υπάρχουν θέσεις για την ταχτοποίηση όλων των πραγμάτων. Ουσιαστικά η παιδαγωγός παρατηρεί τα παιδιά την ώρα των αυθόρμητων δραστηριοτήτων τους, εντοπίζοντας τα προβλήματα που δημιουργούνται και προχωρώντας σε αλλαγές και βελτιώσεις όπου χρειάζεται.

- **Οι εξωτερικοί χώροι του παιδικού σταθμού**

Τόσο τα σύγχρονα ψυχοπαιδαγωγικά δεδομένα, όσο και οι εμπειρίες των παιδαγωγών, θεωρούν τον κήπο και την αυλή ως το απαραίτητο συμπλήρωμα της αρχιτεκτονικής του διδακτηρίου του παιδικού σταθμού, γιατί στον υπαίθριο αυτό χώρο διεξάγονται ένα πλήθος δραστηριοτήτων. Εκτός από αυτό, στον κήπο ή την αυλή πρέπει να καλλιεργούνται πολλά

και διάφορα καλλωπιστικά φυτά, άνθη, οπωροφόρα δένδρα κ.τ.λ. Η αυλή ή ο κήπος είναι απαραίτητο να έχει τον ανάλογο εξοπλισμό, για να μπορούν τα νήπια να σκαρφαλώνουν, να δραστηριοποιούνται ψυχοκινητικά, να τρέχουν, να εκτονώνονται, να ψυχαγωγούνται, να ικανοποιούν τις ανάγκες τους για κινητικότητα και ψυχαγωγία στη διάρκεια των διαλειμμάτων και στις ελεύθερες δραστηριότητες.

Η συμμετοχή των μικρών παιδιών του παιδικού σταθμού στην περιποίηση των λουλουδιών και του πράσινου, τους δίνει μεγάλη χαρά και ικανοποίηση. Εξάλλου, τα δένδρα αποτελούν συμπλήρωμα της παιδικής χαράς, μιας και βοηθούν πολύ σε αυθόρμητες ασκήσεις αναρρίχησης. Είναι καλό να επιστρώνεται η αυλή με γκαζόν ή με άμμο, γιατί έτσι τα νήπια κινούνται ελεύθερα και μάλιστα χωρίς κινδύνους. Ανάμεσα από την αίθουσα και τον αμμοδόχο χώρο πρέπει να υπάρχει μια λουρίδα χλόης, για να μη σκορπίζεται η άμμος.

Η αυλή πρέπει να είναι περιφραγμένη, για την ασφάλεια των παιδιών. Η περίφραξη αυτή, ο αυλόγυρος δηλαδή, μπορεί να γίνει με δικτυωτό φράχτη, κάγκελα, χαμηλό τοίχο και με άλλους τρόπους έτσι ώστε να μη μπορούν να σκαρφαλώνουν τα παιδιά σε αυτόν, για να βγουν έξω στο δρόμο, κινδυνεύοντας από τα τροχοφόρα. Ο φράχτης πρέπει να πλαισιώνεται από δένδρα, αναρριχόμενα φυτά και γενικά από πράσινο. Το εξωτερικό αυτό περιβάλλον, οι υπαίθριοι χώροι πρέπει να βρίσκονται σε αρμονία με τους εσωτερικούς χώρους και με την αίθουσα δραστηριοτήτων, γιατί τα παιδιά κινούμενα μέσα σ' αυτούς τους χώρους μπορούν να αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους με μεγαλύτερη άνεση. Τα παιδιά πρέπει να αισθάνονται ότι βρίσκονται σ' ένα φυσικό περιβάλλον, που είναι όμορφο, τους δίνει χαρά και τα βοηθά στην ομαλή, ολόπλευρη και ισόρροπη ψυχοσωματική ανάπτυξή τους.

Το κτίριο του παιδικού σταθμού, θα ήταν προτιμότερο να βρίσκεται στη

βορειότερη πλευρά του οικοπέδου και η αυλή ή ο κήπος να έχει μια μικρή κλίση, για να μη λιμνάζουν τα νερά την χειμερινή περίοδο, αλλά και για ένα άλλο λόγο: να μπορούν τα παιδιά να βλέπουν σε ευρύτερο ορίζοντα, να έχουν θέα. Το υπόστεγο είναι μια ακόμη απαραίτητη προϋπόθεση του κτιρίου, γιατί μπορεί να φανεί χρήσιμο σε πολλές περιπτώσεις. Εκεί μπορούν να απασχολούνται τα παιδιά για τα υπαίθρια παιχνίδια, όταν ο καιρός είναι βροχερός.

Εάν στο περίβολο του κτιρίου ή στον κήπο, υπάρχει «παιδική χαρά», πρέπει να είναι καλά εξοπλισμένη και να βρίσκεται σ' ένα χώρο ελεύθερο και ανεξάρτητο από τον υπόλοιπο χώρο. Στην παιδική χαρά μπορεί να υπάρχουν όργανα αναρρίχησης, τσουλήθρα, περιστρεφόμενη μπάρα, οριζόντια σκάλα κτλ. Όλα αυτά τα όργανα της παιδικής χαράς πρέπει να έχουν ως δάπεδο άμμο, για την αποφυγή των κινδύνων από τυχόν πτώσεις των παιδιών. Αν στην παιδική χαρά υπάρχουν και κούνιες, καλό θα ήταν τα καθίσματα να είναι από караβόπανο. Επίσης, εάν υπάρχει στην αυλή ή τον κήπο μια μικρή λίμνη για παιχνίδια με νερό και αν ακόμη υπάρχει ένα σκάμμα ή μια αμμοδόχος, η χαρά των παιδιών γίνεται μεγαλύτερη».

- **Ο Ρόλος Της Παιδαγωγού Στην Οργάνωση Του παιδικού σταθμού**

«Η οργάνωση του παιδικού σταθμού δεν πρέπει να εξετάζεται ως μεμονωμένο φαινόμενο και να μην σχετίζεται με τη παιδαγωγό και με τον τρόπο που εργάζεται. Ο παιδικός σταθμός αντικατοπτρίζει την καλαισθησία της παιδαγωγού και είναι η προέκταση της προσωπικότητάς της.

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις οι πιο κατάλληλες. Όμως «η ικανότητα της παιδαγωγού φαίνεται εκεί, στη μικρή αίθουσα που της δίνεται, να μπορέσει να τη φτιάξει ένα μικρό

παράδεισο».

Τα συμπεράσματα που έβγαλε η Κ. Μουστάκα, μετά από έρευνα που έκανε για νηπιαγωγεία της Αθήνας και της Θεσσαλίας και αφορούσε την οργάνωση, κατέληξε στο συμπέρασμα: «Πρέπει να σημειωθεί ότι για τα Κτίρια και το χώρο γενικότερα του νηπιαγωγείου, την ευθύνη έχει το Υπουργείο Παιδείας. Για τα μέσα όμως διδασχής και απασχόλησης των νηπίων την ευθύνη έχει η παιδαγωγός. Και είναι άξιο απορίας το γιατί από μόνες τους οι παιδαγωγοί, με ελάχιστες εξαιρέσεις, δεν στήσανε με κουτιά και με σανίδες, με χαρτιά και με υφάσματα απλά και πρόχειρα ένα μαγαζάκι και ένα κουκλόσπιτο, γιατί δεν κρέμασαν ένα κλουβί, γιατί δεν βάλανε ένα ψαράκι σε μια γυάλα, αφού γνωρίζουν πόσο όλα αυτά συμβάλλουν στην ψυχοδιανοητική ανάπτυξη του παιδιού και πόσο ικανοποιούν τις ανάγκες του».

Μια προνοητική παιδαγωγός γνωρίζει ότι η συμπεριφορά του παιδιού επηρεάζεται από τη συνολική διευθέτηση του χώρου. Για το λόγο αυτό φροντίζει να οργανώσει έτσι το περιβάλλον, ώστε να διευκολύνει τη χρήση των υλικών και των μέσων και να διευκολύνει τις αναζητήσεις, τις δοκιμές, τα πειράματα.

Βρίσκει τρόπους για να ενεργοποιήσει τη φαντασία, τις αισθήσεις, τη σκέψη και τη δημιουργικότητα των παιδιών της. Με τη δύναμη μιας φράσης, με την εκλογή μιας απόχρωσης, με την αρμονία ενός μουσικού κομματιού, προσπαθεί καθημερινά να προσεγγίζει το ωραίο με τα παιδιά της. Τα παιδιά αρχίζουν σταδιακά να βλέπουν πολλά, να αφουγκράζονται, να νιώθουν αισθητική απόλαυση. Η τάξη, η αρμονία, η καθαριότητα, που είναι τα βασικά χαρακτηριστικά ενός παιδικού σταθμού, τους δημιουργεί μια πειθαρχία στο πνεύμα τους και τα ωθεί να βλέπουν την τάξη και την οργάνωση στον κοινωνικό χώρο.

Επομένως η παιδαγωγός γνωρίζει καλά ότι η διευθέτηση του

περιβάλλοντος του παιδικού σταθμού και η επίδρασή του στα παιδιά είναι σημαντική. Ξέρει όμως ταυτόχρονα, πως και η στάση της ίδιας μέσα σε αυτό το περιβάλλον που δημιουργεί είναι αποφασιστική. Αυτή είναι που θα δώσει τον τόνο, που θα μεταδώσει τον ενθουσιασμό, την ικανότητα να συγκινηθούν τα παιδιά, να θαυμάσουν. Αποτελεί παράδειγμα και υπόδειγμα, διότι από μόνο του το περιβάλλον δεν έχει αξία. Είναι το μέσον και όχι ο σκοπός.

Λαμβάνοντας αυτό υπόψη της η παιδαγωγός δεν επιδιώκει να κατανοήσουν τα παιδιά το ωραίο με τη στενή έννοια του όρου, λέγοντας τους π.χ. ότι αυτό είναι ωραίο, εκείνο δεν είναι ωραίο. Ωραίο θεωρεί το παιδί ότι κάνει και όπως το κάνει. Πρωταρχικός της στόχος, είναι να δώσει την ευκαιρία στα παιδιά να αναδιπλώσουν τις δημιουργικές τους δυνάμεις, ανοίγοντάς τους ορίζοντες. Βεβαίως δεν περιμένει να έχει άμεσα αποτελέσματα. Ξέρει επίσης ότι είναι αντιπαιδαγωγικό να προβάλλει σ' αυτά «ωραία» πρότυπα για μίμηση, όπως π.χ. ζωγραφιές δικές της. Τους δημιουργεί απλά τις κατάλληλες συνθήκες και το απαραίτητο κίνητρο για να αναπτύξουν τα παιδιά τα δικά τους πρότυπα, αποφεύγοντας όλες εκείνες τις ενέργειες που μπορεί να κάνουν το παιδί ανελεύθερο και με δουλικά φρονήματα. Σε ότι αφορά για παράδειγμα, το θέμα της τάξης και της καθαριότητας, ενώ είναι σπουδαία διδακτικά είδωλα, αν χρησιμοποιήσει καταναγκασμό ή υπερβολική αυστηρότητα, μπορεί να έχει αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που επιδιώκει. Αν απαγορεύσει στα παιδιά να καθίσουν κάπου και να ακουμπούν διάφορα αντικείμενα, από φόβο μην τα χαλάσουν, τα οδηγεί στην αποθάρρυνση στην ισοπέδωση, στην εξαφάνιση της πρωτοβουλίας τους και των πρωτότυπων ιδεών τους. Το παιδί πρέπει να αφύνουμε να κάνει λάθη δίχως φόβο.

Πάνω σ αυτές τις βασικές σκέψεις θα δομήσει η παιδαγωγός μια

παιδαγωγική, δημιουργώντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις για συναισθηματική, πνευματική και αισθητική ανάπτυξη των παιδιών. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος να προετοιμάσει σωστά ο αυριανός ενήλικας και θα συμβάλει μελλοντικά στη δημιουργία μιας τελειότερης κοινωνίας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ - Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ 4^Ο ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ ΔΗΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

- **Γενικά στοιχεία**

Η λειτουργία και ο τρόπος οργάνωσης των παιδικών σταθμών, αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την ομαλή εξέλιξη των παιδιών και γενικότερα για την ποιο σωστή διαπαιδαγώγηση τους. Έχοντας ήδη μιλήσει για το οργανωτικό και διοικητικό πλαίσιο λειτουργίας των παιδικών σταθμών, με σκοπό να αξιολογήσουμε όλα τα παραπάνω και να εξαγάγουμε τα ανάλογα συμπεράσματα, δίνοντας τη δυνατότητα περαιτέρω συζήτησης, μπαίνουμε στο εμπειρικό μέρος αυτής της εργασίας, που έχει τη μορφή περιγραφής, ανάλυσης και ερμηνείας της καθημερινής λειτουργίας ενός παιδικού σταθμού.

Η σχετική διερεύνηση γίνεται με βάση το μεθοδολογικό εργαλείο της «Μελέτης Περίπτωσης» Η «Μελέτη Περίπτωσης» (case study) χρησιμοποιείται ως μεθοδολογικό εργαλείο έρευνας σε επιστημονικά πεδία, όπως η οικονομία, η κοινωνιολογία και η εκπαίδευση. Η αξία της αναγνωρίζεται από πολλούς ερευνητές, καθώς εκτιμάται ότι με τη μέθοδο αυτή δίνεται η δυνατότητα μελέτης σε βάθος της κάθε περίπτωσης με τρόπο συστηματικό και κριτικό, θέτοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις που απαντούν στο «πώς», το «γιατί» και το «τι», δίνοντας παράλληλα έμφαση στην περιγραφή, την ανάλυση και τη σύνθεση, με απώτερο σκοπό τη σκιαγράφηση και το διαφωτισμό του αντικείμενου που ερευνάται .

Για την εξαγωγή ποιο αποτελεσματικών ευρημάτων εξειδικεύουμε την έρευνα μας στον 4ο παιδικό σταθμό της Πρέβεζας, όπου ο γράφοντος εργάζεται.

Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων της έρευνας μας, έχουμε λάβει

υπόψιν μας τα εξής :

1. Από τη μελέτη του νομοθετικού πλαισίου λειτουργίας των παιδικών σταθμών
2. Από την παρατήρηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων, μέσα από τις άτυπες καθημερινές συζητήσεις
3. Από την γενικότερη εμπειρία του γράφοντος, που έχει δεκαπέντε (15) έτη συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία.

- **Ερευνητικά ερωτήματα**

Μέσα από την παράθεση των στοιχείων θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις σε πέντε βασικά ερευνητικά ερωτήματα που βρίσκονται στο επίκεντρο της παρούσας εργασίας είναι:

- Ποιά είναι τα στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα της οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας ενός παιδικού σταθμού με την έναρξη του σχολικού έτους
- Ποιά τα προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν εντός του πρώτου δεκαημέρου λειτουργίας αυτών.
- Ποιά είναι τα χαρακτηριστικά μιας τυπικής ημέρας στο σχολείο;
- Πώς οργανώνεται το καθημερινό πρόγραμμα λειτουργίας;
- Τι γίνεται με τη λήξη του διδακτικού έτους και τι τους καλοκαιρινούς μήνες;

Επίσης με την αναφορά των στοιχείων θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε μερικούς προβληματισμούς που αφορούν την οργάνωση και διοίκηση των παιδικών σταθμών:

- Είναι σωστά δομημένο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε σχέση με ζητήματα οργάνωσης και διοίκησης των παιδικών σταθμών
- Το νομοθετικό πλαίσιο για το παραπάνω θέμα, δίνει απαντήσεις σε

όλα τα ζητήματα που προκύπτουν

- Μέχρι ποιο σημείο φτάνουν τα όρια ευελιξίας στην άσκηση των καθηκόντων των διαφόρων στελεχών της εκπαίδευσης, ώστε να ασκείται περισσότερο αποτελεσματική διοίκηση, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο χώρο άσκησης των καθηκόντων τους

- **Η εικόνα οργάνωσης και διοίκησης του παιδικού σταθμού με την έναρξη του**

Οι παιδικοί σταθμοί αποτελούν το αρχικό στάδιο της δημοσίας εκπαίδευσης στην χώρα μας. Το σχολικό έτος ξεκινάει την 1η Σεπτεμβρίου κάθε ημερολογιακού έτους. Την ημέρα αυτή πρέπει υποχρεωτικά να βρίσκονται στην θέση τους όλοι οι παιδαγωγοί με σκοπό να αναλάβουν τα καθήκοντά τους καθώς και το βοηθητικό προσωπικό.(μάγειρας, καθαρίστρια).Ο διευθυντής του παιδικού σταθμού βρίσκεται στη θέση του από αρκετά νωρίτερα, καθώς τις τελευταίες ημέρες του Αυγούστου συνήθως προγραμματίζονται από τις τεχνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ επισκευές των σχολικών κτιρίων, οι οποίες απαιτούν την παρουσία του.

Επιπλέον, το τρίτο δεκαήμερο του Ιουλίου, ο Προϊστάμενος του Τμήματος Παιδικών Σταθμών ζητά από τους Διευθυντές στοιχεία που αφορούν στις προβλέψεις σε σχέση με τις ελλείψεις προσωπικού, τις ελλείψεις υλικού γενικά αλλά και τα επικαιροποιημένα στοιχεία που αφορούν τα τμήματα που τελικά θα λειτουργήσουν την επόμενη σχολική χρονιά. Ξεκινώντας λοιπόν, το σχολικό έτος γίνονται μια σειρά από ενέργειες, που έχουν χαρακτήρα τυπικών υπηρεσιακών πράξεων, αλλά και προγραμματισμού.

Για να μπορέσει να λειτουργήσει αποδοτικά ένας παιδικός σταθμός απαιτείται ομαδικότητα. Έτσι ο Προϊστάμενος του Γραφείου των Παιδικών, οι Διευθυντές από κάθε Παιδικό και ο Πρόεδρος του ΝΠΔΔ

συζητούν και αποφασίζουν για κάθε δραστηριότητα που θα υλοποιηθεί στη συνέχεια και όλοι συμμετέχουν για κάθε σημαντική ενέργεια.

Παράλληλα, οι παιδαγωγοί με το Διευθυντή σε κάθε σταθμό διαμορφώνουν το παιδαγωγικό πρόγραμμα της νέας χρονιάς και χωρίζουν τα τμήματα ανά ηλικία. Επίσης με το Διευθυντή ενημερώνεται και το προσωπικό καθαριότητας σχετικά με τις αλλαγές στο χώρο του σταθμού και της αυλής και φυσικά καθορίζεται και το πρόγραμμα διατροφής των νηπίων μετά από συζήτηση με τον Προϊστάμενο. Με τον τρόπο αυτό, όλο το προσωπικό του σχολείου παίζει ενεργό ρόλο σε όλες αυτές τις διαδικασίες, προκειμένου να κατανοήσει ότι ο σχεδιασμός και η αξιολόγηση του παιδαγωγικού έργου είναι αναπόσπαστα στοιχεία του έργου και της δράσης του συνόλου του σχολείου .

- **Βασικές διαδικασίες περιόδου**

Ανάληψη υπηρεσίας

Όλοι οι παιδαγωγοί που βρίσκονται στο σταθμό (οργανικά ή με απόσπαση, μόνιμοι ή με σύμβαση), την 1η Σεπτεμβρίου, υπογράφουν στο παρουσιολόγιο όπως και το προσωπικό καθαριότητας και ο μάγειρας. Ο Διευθυντής του παιδικού σταθμού υποχρεούται να επικαιροποιήσει την παρουσία όλου του προσωπικού αλλά και των νηπίων με mail προς το γραφείο του Προϊσταμένου γεγονός που πραγματοποιείται καθημερινά καθόλη τη σχολική χρονιά.

Ο Παιδικός σταματά τη λειτουργία του την παραμονή Χριστουγέννων δηλ. 23/12 κάθε έτους ή την αμέσως προηγούμενη εάν είναι αργία και στις εθνικές επετείους της 25ης Μαρτίου και 28ης Οκτωβρίου. Με το νέο έτος ξεκινά στις 07/01 και λειτουργεί κανονικά μέχρι την Μ. Τετάρτη όπου και την επομένη πραγματοποιείται απολύμανση των χώρων του κτηρίου..

Καταγραφή λειτουργικών κενών ή πλεονασμάτων του εκπαιδευτικού προσωπικού

Κάθε παιδικός σταθμός για να λειτουργήσει απαιτεί την ύπαρξη του απαραίτητου προσωπικού από άποψη αριθμού παιδαγωγών αλλά και του βοηθητικού προσωπικού (μάγειρας, τραπεζοκόμος, καθαρίστριας). Έπομένως, ο Διευθυντής του παιδικού σταθμού, έχοντας ως δεδομένο το προσωπικό που ανέλαβε υπηρεσία απευθύνεται εγγράφως στο γραφείο Προϊσταμένου, προκειμένου να ενημερώσει για τις ελλείψεις προσωπικού κάθε ειδικότητας αλλά και ελλείψεις υλικοτεχνικής υποδομής.

Κατανομή τάξεων

Με βασική προϋπόθεση ότι το προσωπικό του σχολείου επαρκεί για την ανάθεση τάξεων-τμημάτων, μπορεί να προχωρήσει η διαδικασία για την κατανομή των τμημάτων. Η κατανομή των τάξεων είναι ένα από τα «δυσκολότερα» ζητήματα στη λειτουργία του κάθε παιδικού γιατί στη συγκεκριμένη διαδικασία υπεισέρχονται πολλοί και αστάθμητοι παράγοντες (π.χ. έκτακτοι οικογενειακοί λόγοι) και πρέπει να ληφθούν υπόψη εγγραφές που προκύπτουν από επιδοτούμενα προγράμματα κοινωφελούς ζήτησης όπως ΕΣΠΑ..

Σύνταξη Εβδομαδιαίου Ωρολογίου Προγράμματος

Με βασική προϋπόθεση ότι το προσωπικό του σχολείου επαρκεί για την εύρυθμη λειτουργία, συντάσσεται αρχικά το σχετικό προσωρινό εβδομαδιαίο παιδαγωγικό πρόγραμμα, μιας και το οριστικό θα καταρτίσει μέσα σε 10 – 15 ημέρες και με δεδομένο ότι οι βασικές προϋποθέσεις (προσωπικό – κτιριακές εγκαταστάσεις -υλικοτεχνική υποδομή) υπάρχουν.

Παιδαγωγοί και Διευθυντής στοιχειοθετούν τρίμηνο παιδαγωγικό

πρόγραμμα μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου που αναφέρει τις έννοιες που θα δουλέψουν τα παιδιά. Το ίδιο επαναλαμβάνεται ανά τρίμηνο και σύμφωνα με την εποχή ώστε τα νήπια να μαθαίνουν παράλληλα με το χρονοδιάγραμμα.

Ενέργειες των Διευθυντών

Τις πρώτες ημέρες του Σεπτέμβρη οι Διευθυντές των παιδικών σταθμών πρέπει να ασχοληθούν με πάρα πολλά αντικείμενα.

Πρέπει να φροντίσουν τα :

- Παραγγελίες κρεοπωλείου, μαναβικής, παντοπωλείου.
- Στοιχειοθέτηση εβδομαδιαίου προγράμματος διατροφής νηπίων.
- Ολοκλήρωση εγγραφών των νηπίων.
- Προώθηση των διαδικασιών για τις μετεγγραφές νηπίων.
- Συνεργασία με Προϊστάμενο για θέματα διοίκησης και προσωπικού.
- Συνεργασία με Παιδίατρο για θέματα της αρμοδιότητάς του.
- Συνεργασία με Ψυχολόγο για θέματα της αρμοδιότητάς του.
- Γενική καθαριότητα και απολύμανση σχολείου (συνήθως γίνεται εντός του τελευταίου δεκαημέρου του Ιουλίου).
- Επικαιροποίηση του βιβλίου καταστροφής υλικού
- Συνεργασία με αρμοδίους Αντιδημάρχους (καθαριότητας, πρασίνου, ηλεκτροφωτισμού, τεχνικών υπηρεσιών κ.λπ.).
- Συνεργασία με συναδέλφους στις διάφορες επιτροπές ελέγχου.
- **Μια τυπική ημέρα στο σχολείο**
Έναρξη προγράμματος
7:00-9:00 Προσέλευση νηπίων

Από τις 7:00 έως τις 09:00 το πρωί γίνεται η προσέλευση των νηπίων όπου μέχρι να μαζευτούν όλα γίνεται απασχόληση ήσυχα με επιτραπέζια πάζλ και ενσφηνώματα σύμφωνα με την ηλικία τους ή πιο ελεύθερα στις γωνιές μιμητικού παιχνιδιού, (μανάβικο, κομμωτήριο, ξυλουργείο), με στόχο την ομαλή μετάβαση από το σπίτι, τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία.

Η συγκεκριμένη ώρα είναι και η πιο σημαντική από άποψη γρήγορης ενσώματωσης των νηπίων στο περιβάλλον του παιδικού σταθμού που είναι αρκετά διαφορετικό από το οικογενειακό περιβάλλον.

9:00-9:30 Ατομική υγιεινή-πρωινή προσευχή – πρωινό γεύμα

Η ατομική υγιεινή που διενεργείται την ώρα αυτή αποτελεί μια εργασία που θα δώσει τις βάσεις για την εκμάθηση κανόνων και την καθημερινή τους χρήση και έκτος περιβάλλοντος παιδικού σταθμού. Παράλληλα γίνεται και η πρωινή προσευχή στα πλαίσια της θρησκευτικής αγωγής.

Μέσα στην ώρα αυτή τα νήπια απολαμβάνουν και το πρωινό τους, όπου μέσα από την διαδικασία αυτή δίνεται έμφαση στην αυτοεξυπηρέτηση και την αυτονομία.

9:30-10:00 Κύκλος

Όλα τα νήπια της κάθε τάξης δημιουργούν ένα κύκλο μέσα στην τάξη, με σκοπό την συζήτηση για το τι θα ακολουθήσει, δηλαδή τι θέμα θα προσεγγισθεί (π.χ. ανάλογα με την εποχή, τη δεδομένη στιγμή, κάποιο γεγονός στη ζωή των παιδιών π.χ. γενέθλια ή Σεπτέμβρης και τρύγος)

Επιπλέον στα πλαίσια της μάθησης εννοιών λέμε τραγούδια καλημέρας, σχετικά με το θέμα που θα ακολουθηθεί αλλά και γενικά λογής τραγούδια με στόχο τη γλωσσική ανάπτυξη και τη ψυχαγωγία των νηπίων

10:00-10:15 Μουσικοκινητική Αγωγή

Μουσικοκινητική Αγωγή με στόχο τη σωματική εξάσκηση(αδρή κινητικότητα), τη μουσική παιδεία αλλά και τη ψυχική υγεία.

10:15-11:00 Εικαστικά

Τα παιδιά δουλεύουν για την κατασκευή διαφορετικού κάθε φορά έργου είτε σε ομάδες είτε ατομικά με στόχο την εξάσκηση σε λεπτούς χειρισμούς αλλά και την κατάκτηση νέας γνώσης μέσα από την προσωπική τους εμπειρία. Ανάλογα με το παιδαγωγικό πρόγραμμα, υπάρχουν μέρες που τα παιδιά κάνουν ασκήσεις προγραφής ή προμαθηματικές σε φωτοτυπία ή τετράδιο π.χ. Τρίτη και Πέμπτη

11:00-11:45 Ελεύθερη απασχόληση

Η ελεύθερη απασχόληση γίνεται είτε με διάλειμμα στην αυλή και ενασχόληση με τη φύση όταν έχει καλοκαιρία είτε στις γωνιές μιμητικού παιχνιδιού το χειμώνα με στόχο την ομαδικότητα και τη συνεργασία

11:45-12:00 Προετοιμασία για το Μεσημεριανό Γεύμα

Ατομική Υγιεινή-προετοιμασία για το Μεσημεριανό Γεύμα στα πλαίσια της αυτοεξυπηρέτησης αλλά και της συνεργασίας-Προσευχή στα πλαίσια της Θρησκευτικής Αγωγής

12:00-12:30...Μεσημεριανό Γεύμα-ατομική υγιεινή

Μέσα στην ώρα αυτή τα νήπια απολαμβάνουν το βασικό γεύμα τους προς κάλυψη της βιολογικής τους ανάγκης για τροφή. Παράλληλα με την διαδικασία αυτή δίνεται έμφαση στην αυτοεξυπηρέτηση και την αυτονομία των νηπίων.

12:30-13:00 Απολογισμός της ημέρας

Χαλάρωση διαβάζοντας παραμύθι σύμφωνα με τις επιθυμίες των νηπίων ή ομαδικό παιχνίδι με κανόνες π.χ. μουσικές καρέκλες, αγαλματάκια, λίμπο κλπ

13:00-16:00 Λοιπές ασχολίες

Απασχόληση με οικοδομικό υλικό για εξάσκηση λεπτών χειρισμών ή πλαστελίνη με στόχο τη δημιουργικότητα ή με οτιδήποτε επιθυμούν ικανοποιώντας την ανάγκη τους για παιχνίδι και φαντασία-Σταδιακή αποχώρηση νηπίων.

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο κανονισμός προβλέπει κατάκλιση δηλ. ύπνο στα νήπια που αποχωρούν μετά τις 15:00 και απογευματινό σνάκ οπότε η πρώτη αποχώρηση γίνεται στις 13:00

Σημαντικό στοιχείο της καταγραφής των δεδομένων στον παιδικό σταθμό όπου εργάζομαι είναι το γεγονός ότι η διαδικασία κατάκλισης των νηπίων που αποχωρούν μετά τις 15:00 δεν πραγματοποιείται με αποτέλεσμα τα νήπια να κουράζονται σωματικά αλλά κυρίως ψυχικά.

- **Βασικά στοιχεία λειτουργίας του 4ου παιδικού σταθμού Δήμου Πρέβεζας**

Στο Δήμο Πρέβεζας ανήκουν τέσσερις Παιδικοί Σταθμοί που φιλοξενούν περίπου 220 νήπια ηλικίας 2μισυ έως 5 ετών και ένας Βρεφονηπιακός που λειτουργεί μέσω επιδοτούμενου κοινωφελούς προγράμματος και διαθέτει δύο τμήματα 18 βρεφών συνολικά. Επίσης στο Δήμο ανήκει και ο Παιδικός Σταθμός Ωρωπού με 10 νήπια και ο Βρεφονηπιακός Λούρου με 27 νήπια και 7 βρέφη.

Παρακάτω αναφέρονται τα βασικά στοιχεία λειτουργίας του 4ου παιδικού σταθμού στο Δήμο Πρέβεζας :

- Ο Σταθμός διαθέτει αναρρωτήριο και δωμάτιο για τις επισκέψεις του παιδίατρου
- Υπάρχει καθημερινή επικοινωνία με το γραφείο της Προϊσταμένης του Τμήματος Παιδικών Σταθμών του Δήμου όσον αφορά στο

παρουσιολόγιο του προσωπικού (ΔΕ Μάγειρας, ΥΕ Καθαρίστρια, ΤΕ Βρεφονηπιοκόμος Διευθύντρια Παιδικού και 2 ΤΕ Βρεφονηπιοκόμοι)

- Υπάρχουν Βρεφονηπιοκόμοι για τις 2 τάξεις νηπίων ηλικίας 2μισυ έως 4 ετών και 4 έως 5 ετών.
- Τα τμήματα χωρίζει η Διευθύντρια τέλος της σχολικής χρονιάς μιας και οι εγγραφές γίνονται Ιούνιο και τηρεί καθημερινά παρουσιολόγιο νηπίων και προσωπικού.
- Τα ωράρια εργασίας είναι κυλιόμενα 6ωρα δηλ.7-13,8-2,10-4
- Υπάρχει παρασκευαστήριο με αποθήκη για τα τρόφιμα που εισάγονται στον Παιδικό
- Το μπάνιο για την ατομική υγιεινή των νηπίων δεν επαρκεί
- Ενώ διαθέτει αύλειο χώρο είναι κακοδιατηρημένος μετά από 20 συναπτά έτη λειτουργίας.

Σημειώνουμε ότι από φέτος ο παιδικός σταθμός θα φιλοξενεί μία τάξη νηπίων λόγω κτηριακής υποδομής και αλλαγής των δεδομένων αδειοδότησης των Παιδικών Σταθμών που επιβάλλει το κοινωφελές πρόγραμμα ΕΣΠΑ σύμφωνα με το οποίο επιδοτείται η φιλοξενία νηπίων στις δομές του Δήμου.

- **Η λήξη του διδακτικού έτους**

Η λήξη του διδακτικού έτους, για τους μαθητές του παιδικού σταθμού, γίνεται την 15η Ιουνίου ή την προηγούμενη εργάσιμη ημέρα, αν η παραπάνω ημερομηνία συμπίπτει με αργία.

Από το τέλος Ιουνίου και μετά ο παιδικός σταθμός είναι κλειστός, και ανοίγει περίπου από τις 20 Αυγούστου από τον Διευθυντή, ο οποίος βρίσκεται στη θέση του, καθώς τις τελευταίες ημέρες του συνήθως προγραμματίζονται από τις τεχνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ επισκευές των σχολικών κτιρίων, οι οποίες απαιτούν την παρουσία του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- **Η επόμενη γένια πολιτών**

Από την Αρχαιότητα, η Ελλάδα, κοιτίδα του Πολιτισμού ενέπνευσε τα γειτονικά μας κράτη και αποτέλεσε σημείο αναφοράς σε πολιτικό, οργανωσιακό και εκπαιδευτικό επίπεδο γεγονός που σήμερα αποτελεί αναγκαιότητα, η συστράτευση όλων αυτών των δυνάμεων που θα ισχυροποιήσουν το προφίλ της χώρας μας στο παγκόσμιο γίγνεσθαι.

Αναμφισβήτητα τα τελευταία χρόνια ο κόσμος αλλάζει ραγδαία γιατί τα δεδομένα της τεχνολογίας και οι ανακαλύψεις σε επιστημονικό επίπεδο αλληλοαναιρούνται με ταχύτητες που πολλές φορές δεν μπορεί να προλάβει ο κοινός νους. Ταυτόχρονα με τις επιτυχίες, ο μέσος άνθρωπος βιώνει συνέπειες αρνητικές λόγω της οικονομικής κρίσης που έχει γενικευθεί σε διάφορους πληθυσμούς της γής, οι οποίες επιβάλλουν αναθεώρηση στα συστήματα διοίκησης, οργάνωσης, οικονομίας και φυσικά εκπαίδευσης.

Το εκπαιδευτικό σύστημα, της χώρας μας, αποτελώντας βασικό δομικό στοιχείο διαμόρφωσης μιας κοινωνίας και του ανθρώπινου δυναμικού της οφείλει να είναι σε θέση:

- Να μορφώνει υπεύθυνους, δημοκρατικούς και σκεπτόμενους πολίτες.
- Να συλλαμβάνει τη δυναμική της οικονομίας.
- Να ανταποκρίνεται στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και να τις χρησιμοποιεί έγκαιρα και άμεσα, ώστε να διασφαλίζει το μέλλον της νέας γενιάς.

Στην κατεύθυνση αυτή φαίνεται να κινείται την τελευταία δεκαετία, η

τοπική αυτοδιοίκηση με όλες τις δομές της καθώς και η αποκεντρωμένη διοίκηση, η οποία διατηρεί τον έλεγχο και την εποπτεία. Ίσως τελικά, η οικονομικά ασθενής κατάσταση που βρίσκεται η χώρα μας να προκάλεσε θετική αντίδραση στη συμπεριφορά των στελεχών της δημόσιας διοίκησης και διαβλέπουμε πως προάγεται πρωτίστως το οικονομικό συμφέρον του πολίτη και η υπευθυνότητα από πλευράς υπηρεσιών.

Από την παρούσα εργασία λοιπόν διαπιστώθηκε ότι σταδιακά γίνονται σταθερά βήματα ανάπτυξης σε οργανωσιακό και διοικητικό επίπεδο σε όλους τους φορείς της αυτοδιοίκησης και φυσικά στον τομέα των Παιδικών Σταθμών. Έχοντας ως δεδομένο τα παραπάνω, καταλήγουμε στο ότι οι Παιδικόί Σταθμοί αποτελούν την κυψέλη δημιουργίας των πολιτών του μέλλοντος, που μερικοί εξ' αυτών θα κληθούν να διοικήσουν τη χώρα μας.

Επιπρόσθετα, μετά τις τελευταίες μεταρρυθμίσεις στους κόλπους της Εκπαίδευσης με την επέκταση των τμημάτων των Πανεπιστημίων στις Τεχνολογικές ειδικότητες παρατηρείται έντονα, η ανάγκη ουσιαστικής αλλαγής και στο ευρύτερο Δημόσιο. Ειδικότερα, ο εκσυγχρονισμός των Δημοτικών Παιδικών Σταθμών στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη σωστότερη στελέχωση από πλευράς εξειδικευμένου παιδαγωγικού προσωπικού. Νέα μοντέλα ψυχοπαιδαγωγικής συνδυάζουν την οικογένεια και τον Παιδικό Σταθμό και διατυπώνουν πως η αλληλεπίδραση μεταξύ τους διαπλάθει ισορροπημένες προσωπικότητες για τα αυριανά νήπια που θα μεταλαμπαδεύουν τη γνώση στις μελλοντικές γενιές.

Επομένως ,στην Ελλάδα δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς το θεωρητικό αλλά και το θεσμικό πλαίσιο που θα αγκαλιάσει τις νέες θεωρίες συνεργασίας οικογένειας και δημοτικών εκπαιδευτικών μονάδων. Το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα δυσκολεύεται να υιοθετήσει μια ολόπλευρη,

συνεχή και καθολική Προσχολική Αγωγή γεγονός που επιτάσσουν οι σύγχρονες εξελίξεις στον τομέα της Παιδείας.

Στην παρούσα μεταπτυχιακή εργασία προκύπτει ότι δε διασφαλίζεται η ευελιξία στην άσκηση καθηκόντων του προσωπικού των Δημοτικών Παιδικών Σταθμών δεδομένου του κανονισμού που τους διέπει και στην ίδια βάση καθίσταται φρόνιμο να εξελιχθεί το νομοθετικό πλαίσιο της παραπάνω δομής της Αυτοδιοίκησης ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες εργασίας στον εκάστοτε Δήμο.

Τελικά, η αναδιοργάνωση και η καθιέρωση επιχειρησιακού επανασχεδιασμού της Προσχολικής Αγωγής και κατ' επέκταση των Δημοτικών Παιδικών Σταθμών αποβαίνει μοιραία για τις διαδικασίες των υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεδομένου ότι θα επιτευχθούν βελτιώσεις στην ποιότητα της προσφερόμενης υπηρεσίας. Άρα στο απώτερο μέλλον θα έχει θετικό πρόσημο σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.

- **Βασικές παρατηρήσεις – προτάσεις**

Για την μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικής λειτουργίας των παιδικών σταθμών, απαιτείται συνεργασία πολιτείας και παιδαγωγών. Χωρίς την ύπαρξή της δεν μπορεί να περιμένουμε θεαματικά αποτελέσματα αλλά θα συνεχίσουμε να βλέπουμε μια καθημερινή λειτουργία χωρίς να υπάρχει εξέλιξη, που θα οδηγούσε στη δημιουργία καλύτερων πολιτών.

Η πολιτεία οφείλει να δείξει το ανάλογο ενδιαφέρον και να προχωρήσει στις απαραίτητες νομοθετικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων που για πολλά χρόνια διαπιστώνουν και αναδεικνύουν οι παιδαγωγοί, μέσω των συλλογικών τους οργάνων αλλά και έγκριτοι μελετητές της εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Είναι καιρός να

συγκεραστούμε και να συμπεριλάβουμε στη μορφωτική διαδικασία την ουσιαστική επικοινωνία οικογένειας και όλων των εμπλεκόμενων μερών της εκπαίδευσης.

Παράλληλα, η πολιτεία πρέπει να φροντίσει να οικοδομήσει σχέση εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους δημοσίους υπαλλήλους. Τα προβλήματα πάντα υπήρχαν, όμως τα τελευταία χρόνια έχουν ενταθεί με «αιχμή του δόρατος» το θέμα της αξιολόγησης που ενέτεινε την καχυποψία και τη δυσπιστία των υπαλλήλων των ΟΤΑ απέναντι στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Οφείλει η πολιτεία να δείξει την εμπιστοσύνη που αρμόζει στους Παιδαγωγούς, ώστε οι ίδιοι να αισθανθούν ότι αναγνωρίζει και σέβεται το έργο που επιτελούν.

Από την άλλη πλευρά το προσωπικό των Παιδικών Σταθμών πρέπει να αρθεί στο ύψος των ευθυνών του. Το σχολείο δεν αποτελεί απλά έναν χώρο εργασίας, αλλά ένα χώρο ύψιστης κοινωνικής ευθύνης. Σε κάθε περίπτωση “δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής του εκπαιδευτικού πως κάθε ενέργειά του είναι παιδαγωγικά και κοινωνικά σημασιοδοτημένη και επομένως κάθε φορά στέλνει στο μαθητή το αντίστοιχο μήνυμα”.

Με άλλα λόγια, η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού ασφαλώς και επιδρά θετικά ή αρνητικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή πόσο μάλλον στην ευαίσθητη, τρυφερή βρεφική και παιδική ηλικία στο χώρο του σταθμού, η συμπεριφορά όλων όσων πλαισιώνουν το μικρό βρέφος ή νήπιο είναι καθοριστική.

Η συνειδητοποίηση από τον παιδαγωγό αυτών των δεδομένων και παραδοχών θα συμβάλλει ώστε ο ίδιος να διαχειριστεί τον ρόλο του, καθώς και τις σχέσεις του με τα νήπια, περισσότερο ρεαλιστικά και ανθρώπινα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασάκης Κ, Καρέλα Α, Καραμπλή Ε, Κυριόπουλος Ι, Λιόνης Χ, Μυλωνά Κ, Σουλιώτης Κ, Τριτάκη Γ, Τσιάντου Β (2009). Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην δημόσια υγεία. Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης- ΕΣΔΥ. Διαθέσιμο στο διαδύκτιο στο www.ita.org.

Αθανασάκης, Α., (1992). Σχολικά προγράμματα και μέθοδοι διδασκαλίας. Στην ηλ δ/ση: <http://www2.eke.gr/estia/cooper/Athanasakis>.

Γερμανός, Δ., (1991) Παιδαγωγική και σχολικός χώρος II. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις.

Γκότοβος, Γ. (1990/2000). *Η λογική του υπαρκτού σχολείου*. Αθήνα: Gutenberg.

Δαγτόγλου Προκόπιος (1992): “Γενικό Διοικητικό δίκαιο”, Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα (α’ 1977)

Δημητριάδου, Κ., (2001). *Παιδαγωγική αξιοποίηση του ιστορικού χώρου από παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Διδακτορική Διατριβή. Α.Π.Θ.

Ζαχαρενάκης, Κ., (1996). *Προσχολική Αγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Μια συγκριτική ερευνητική προσέγγιση*. Ηράκλειο.

Ιατρού Σ, Κουδούνη Α, Νικολακοπούλου Μ, Χασομέρη Σ (2005). Δομή και λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης. ΤΕΕ, Αθήνα. Διαθέσιμο στο www.Library.tee.gr

Καΐλα Μ. (1999). *Ο εκπαιδευτικός στα όρια της παιδαγωγικής σχέσης*. Αθήνα

Καρτασίδου, Λ., Λιώνη, Σ., Μακρή, Ε., (2001). *Οργάνωση Βρεφονηπιακών Τμημάτων & Μορφές Δραστηριοτήτων Προσχολικής Ηλικίας*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων/

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. ΟΕΔΒ.

Κολιάδης, Ε., (1997). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, τόμοι Β',Γ' Αθήνα

Κοσσυβάκη Φ.(1998). *Κριτική επικοινωνιακή διδασκαλία*. Αθήνα:Gutenberg.

Κυριακίδης Μ (2006). Οικονομική ανεξαρτησία- ουσιαστική αποκένρωση: το σουηδικό μοντέλο Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Μεταρρύθμιση, τ.8. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στο www.metarithmisi.gr

Μάντζιου, Τ., Πετρογιάννης, Κ. (2009). Η Ποιότητα των Κέντρων Προσχολικής Αγωγής και η Υποβολή Ερωτήσεων από Παιδιά. *Σύγχρονη Κοινωνία, Εκπαίδευση και Ψυχική Υγεία (ΣΚΕΨΥ)*, 2, 101-128.

Μπαρδής Β (2006). Περιφερειακή ανάπτυξη και αποκεντρωτική διοίκηση των συστημάτων υγείας στο Σουλιώτης Κ(επιμ) «Πολιτική και Οικονομία της Υγείας». Παπαζήσης, Αθήνα

Μπακιρτζής, Κ., (2002). *Επικοινωνία και Αγωγή*. Αθήνα: Gutenberg.

Μπότσογλου, Κ., (1997). *Παιχνιδοκατασκευές ανοιχτού χώρου για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Διδακτορική διατριβή. Α.Π.Θ.

Ματσαγγούρας, Η., (2001). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας*, τόμος, Β'. *Στρατηγικές διδασκαλίας: Η κριτική σκέψη στη Διδακτική Πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.

Ντολιοπούλου Ε., (2000) *Σύγχρονα προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. . Αθήνα:Τυπωθήτω.

Σαρκόπουλος Γ (1993). Η τοπική αυτοδιοίκηση σε συνάρτηση με την διοικητική αποκέντρωση στην Ελλάδα. Διδακτορική διατριβή στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Συγκολλίτου, Ε. (1997α). *Περιβαλλοντική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά

Γράμματα.

Τσουκαλά, Κ., (2000β). *Τάσεις στη Σχολική Αρχιτεκτονική*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Ταμουτσέλη, Κ. (1997). *Φυσικό Τοπίο – Αγωγή και παιδί προσχολικής ηλικίας*. Διδακτορική Διατριβή. Α.Π.Θ.

Φράγκος, Χ., (1983), 1984). *Βασικές Παιδαγωγικές Θέσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Χατζηγεωργίου, Γ. (1999) *Γνώθι το Curriculum. Γενικά και Ειδικά Θέματα Αναλυτικών Προγραμμάτων και Διδακτικής*. Αθήνα: Ατραπός.

Χρυσανθίδης, Κ., (1998). Βιωματική- Επικοινωνιακή διδασκαλία. *Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Christiansen T. (2002) *Organization and Financing of the Danish healthcare system. Health policy*

Ittelson, W. H., Proshansky H. M., Rivlin, L.G., & Winkel, G. H. (1974). *An introduction to environmental psychology*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Bjorklid, P., (1982). *Children's Outdoor Environment*. Stockholm: Stockholm Institute of Education

Richmond, P. (1970). *Εισαγωγή στον Πιαζέ* (μετφ. Αρ. Κάντας). Αθήνα:Υποδομή.

Vygotsky, L. S. (1981). The genesis of Higher mental functions. In V. Wertsch (ed.). *The concept of activity in Soviet Psychology*. Armonk, New York: Sharpe.

Lewin, K., (1997). *Resolving Social Conflicts- Field Theory in social Science*. Washington: American Psychological Association.

Pintrich, P., (1990). Implication of psychological research on student

learning and college teaching for teacher education. In W. Houston (Ed.), *Handbook of research on teacher education* (pp. 826-857). New York: Macmillan.

Tabachnick, B. R. & Zeichner, K.M. (1984). The impact of the student teaching experience on the development of teacher perspectives. *Journal of Teacher Education*, 35(6), 28-36.

Husen, T. (1992). *Η αμφισβήτηση του σχολείου*. μτφρ. Π. Χατζηπαντελή. Αθήνα: Προτάσεις.